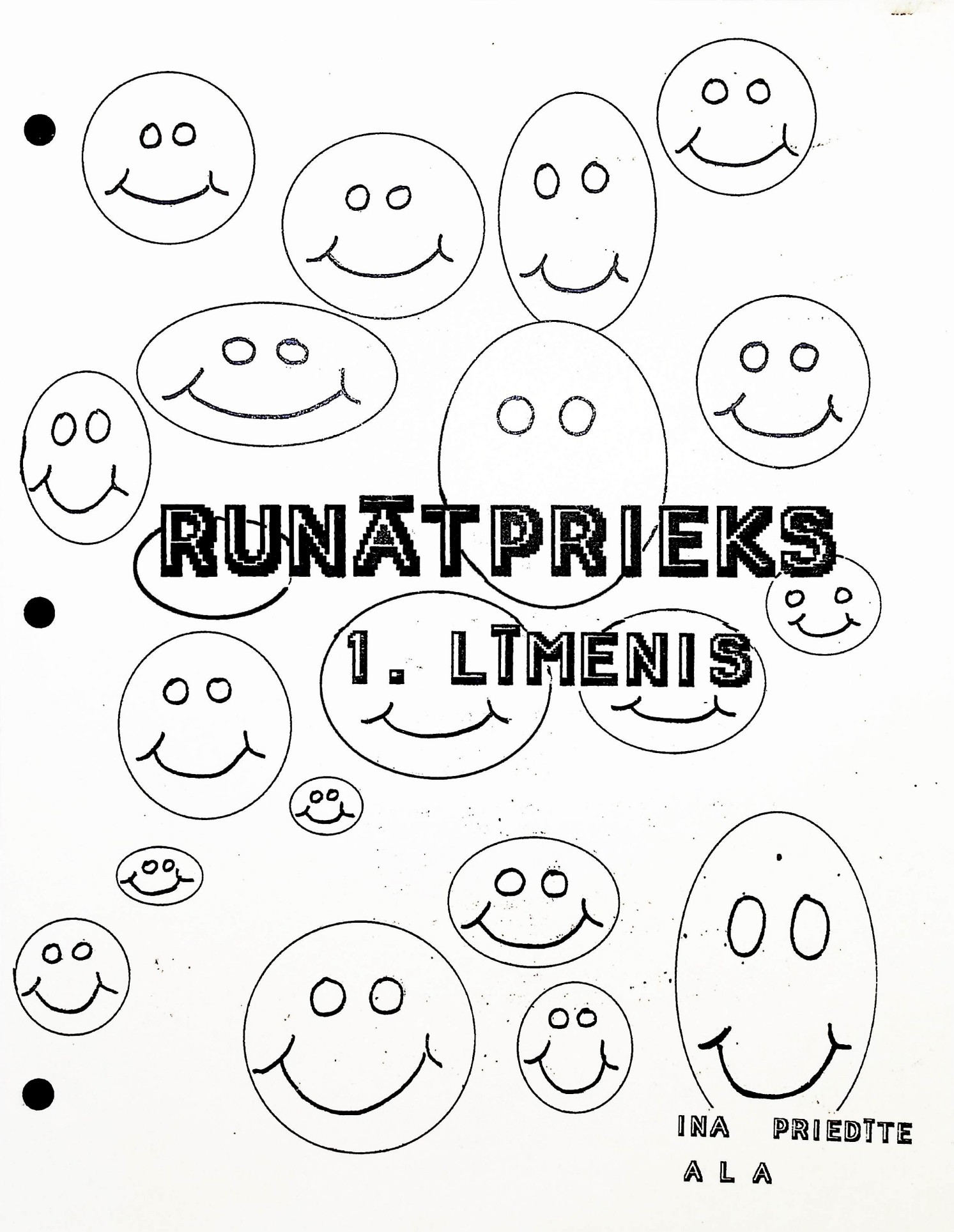

RUNĀTPRIEKŠ

1. LĪMENIS

INA PRIEDĪTE
A L A

*Šī grāmata ir veltīta
autores mazmeitiņām:*

ČERIŠAI un KIRAI...

"RUNĀTPRIEKS" izstrādāts
ALAs izglītības nodaļas uzdevumā
1998. gadā.
Autore: Ina PRIEDĪTE
Galvenā redaktore: Rita DRONE

LATVIEŠU VALODAS KĀ SVEŠVALODAS IEGŪŠANA

PIRMAIS LĪMENIS

INAS PRIEDĪTES SAKĀRTOJUMĀ

Programmas galvenais uzdevums ir ROSINĀT, ATBALSTĪT UN UZTURĒT LATVIEŠU VALODAS PRASMI JAUNAJĀ PAAUDZĒ, tādēļ MĀCĪBU SATURAM ir jābūt:

- atbilstošam bērnu vecuma īpatnībām
- saistītam ar bērnu interesēm
- atbilstošam bērnu pieredzei, viedoklim un piedzīvojumiem

MĀCĪBU LĪDZEKĻI IR VEIDOTI LAI:

- iepazīstinātu skolniekus ar attiecīgiem latviešu vārdiem un frāzēm
- bagātinātu vārdu krājumu
- sekmētu apzinātu valodas likumu izpratni, uzsverot PRAKTISKU lietojumu
- palīdzētu veidot bērna "nacionālo seju", rosinot latviešu dzīvesziņu ar tautas dziesmu un literatūras palīdzību, svētku/notikumu svinēšanu, ar latvisku rotaļu palīdzību un citām radnieciskām nodarbībām.

GALVENIE PROJEKTA MĒRĶI ir racionāli organizēt mācību procesu un sniegt iedarbīgu un atjautīgu mācībvielu sakopojumu.

PIEZĪMES SKOLOTĀJIEM

Ir nepieciešams, un sagaidāms, ka skolotājs lieto tikai mācāmo valodu, mēģinot ar žestiem, mīmiku un/vai ilustrācijām parādīt, ko izteiktais vārds vai izteiciens nozīmē, un kā tie lietojami latviešu valodā.

Pats vārds un izteiciens jāatkārto pēc iespējas dažādos veidos un sakarībās, izmantojot gan šīs programmas piedāvātās mācību lapas, gan vārdu rotaļas, kas rosinās skolniekus iesaistīties valodas lietošanā.

MĀCĪBU LĪDZEKĻI ir sakārtoti pa TĒMĀM un NUMURĒTĀM NODARBĪBĀM katrā, līdz ar ieteiktām VĀRDU SPĒLĒM.
SATURA RĀDĪTĀJS UZRĀDA VISAS TEMAS un NODARBĪBAS, norādot skolotājam programmas parametrus

Rokasgrāmata satur arī CAURSPĪDES (transparencies), kuņas palīdz skolotājiem fokusēt mācāmo vielu un motivēt kopīgas klases nodarbības. Ir ieteicams lietot caurspīdes, ja klasē ir vairāk kā 5/6 bērnu. Ja klase ir mazāka, katram bērnam ir nepieciešama nodarbību lapas kopija.

(Caurspīžu aparāts - overhead- maksā apm. \$150).

Kautgan burtnīcas saturs ir pilnīgi apmierinošs 1. līmeņa sasniegšanai, skolotājs ir aicināts izmantot arī citu mācību vielu, un pat mainīt temu saturu, ja pedagoģiska nepieciešamība to pieprasa, piem.: ja "Krāsu" temas laikā, kādam ir dzimšanas diena, skolotājs var izvilkt dzimšanas dienas lapu no "Svētku" temas. utt....

Autore sagaida, ka ticības mācība ir ģimenes un baznīcas ziņā, jo šīs rokasgrāmatas nolūks ir rosināt latviešu valodas prasmī un iepazīstināt ar dažām latviskām tradīcijām.

CAURSPĪŽU LIETOŠANA

Caurspīdes (TRANSPARENCIES) ir pedagoģiski sekmīgs veids kā iepazīstināt ar jaunu vielu. Šī metodika ir it sevišķi svarīga, ja klase ir lielāka par desmit skolniekiem, un valodas mācība ir mācama kā svešvaloda maziem bērniem.

Lietojot ilustrētas caurspīdes, atkrīt tulkošana, un mācība notiek tikai mācāmā valodā, rosinot valodas iegūšanu veiksmīgāk.

Ja skolai ir "OVERHEAD PROJECTOR" (cena: apm. \$150), tad var pasūtīt caurspīdes no drukāšanas iestādēm, maksājot apm. \$1 par katru. Skolai būtu izdevīgāk iegādāties pašiem savas tukšās caurspīdes un uztaisīt attiecīgas kopijas uz savas kopējamās mašīnas.

Būtu ieteicams uztaisīt SEKOJOŠAS NODARBĪBU LAPAS par CAURSPĪDĒM:

Sk 2	Sunīšu spēle
Sk 7	Zirgs zirgojas (atjautīgs pārbaudījumu veids)
K2-K4	Krāsu piemēri (ja lieto Vis-a-Vis krāsu spalvas izkrāsojot piemērus)
D2-D2d	Kautgan mācību viela ir uz cietām kartiņām, dzīvnieku zīmējumi uz caurspīdēm paātrinātu 27 dzīvnieku vārdu iemācīšanos
J3	Kāds/kāda tu esi? (emociju "vingrošana")
Ē1-Ē5	Visas ēdamvielu lapas rosinātu ātrāku kopīgu iemācīšanos, jo nodarbība prasa iegaumēt daudz jaunu vārdu
G1 2	Gada laiku ilustrācija

PIEZĪME: Ja klase ir mazāka par 10 bērniem, nodarbību lapas būtu jāpavairo, vai lūgt bērna vecākiem nopirkt nodarbību kompleksu par zināmu samaksu.

I LĪMEŅA PĀRSKATS

LATVIEŠU VALODAS KĀ SVEŠVALODAS APĢŪŠANA

VALODAS PRASME

I. KLAUSĪŠANĀS UN SAPRAŠANA

MĒRĶIS:

Iepazīstināt ar un iemācīt skolniekam vienkāršus jēdzienus, vārdus un izteicieni latviešu valodā

REZULTĀTS:

Skolnieks reaģē uz teikto pasmaidot, atņemot sveicienu, izpildot norādījumus, utt.

II. RUNĀŠANA

MĒRĶIS:

Iemācīt skolnieku lietot vienkāršus vārdus un izteicienus

REZULTĀTS 1:

Skolnieks atbild, lietojot iemācītos vārdus un izteicienus

REZULTĀTS 2:

skolnieks prot jautāt un stāstīt, lietojot iemācītos vārdus un izteicienus

I. LĪMEŅA SATURS

1) jēdziens "es un tu" + (ģimene, skola, draugi)	2) sasveicināšanās
3) skaitļi	4) krāsas
5) jūtas	6) notikumi (dalīšanās ar interesēm)
7) ēšana	8) gada laiki
9) speciālie burti	10) "vajadzība"
11) izmēri	12) virzieni
13) svētki un svināmas dienas (ieskaitot dzimšanas un vārda dienas)	
14) "pārbaudījums"	

MĀCĪBU LĪDZEKĻI

iespēlēta mūzika un iespēlēti teksti	tautas dziesmas, rotaļas
grāmatas	lūgšana
rotaļas	dzejoji
spēles	
nodarbības	

PĀRBAUDES VEIDI

Novērošana, aicinājums darīt zināmas lietas / reakcija

SATURA RĀDĪTĀJS

NOSAUKUMS

NUMURS

I ES

vārdu pūrs	Es1
es esmu	Es2,3
man patīk	Es4,5
man garšo	Es6
mana mīļākā programma	Es7
manas mīļākās vietas, lietas	Es8
un draugi	
mans telefona numurs	Es9
joks par tālruni	Es10

II SASVEICINĀŠANĀS

vārdu pūrs	Sa1
sasveicināšanās ilustrācija	Sa2

III SKAITĻI

vārdu pūrs (skaitļi 1-10)	Sk1,1a,1b
"sunīšu spēle" (1- 10)	Sk2
lācīšu skaitīšana (1-7)	Sk3
(vīriešu kārtas skaitļi)	
dzejolis par lācīšiem	Sk4
"mārītes katrā vietā"	Sk5
(sieviešu kārtas skaitļi)	
putns nezina skaitļus	Sk6
(personīga maza tāfelīte)	
zirgs spēlēja ar skaitļiem	Sk7
dzejolis par "10"	Sk8

IV KRĀSAS

vārdu pūrs	K1
krāsu piemēri (ilustrācijas)	K2,3,4
uzmini, ko ezītis grib zīmēt?	K5
palaidnis kaķis apgāza krāsas (kādas?)	K6
izkrāso un izgriez grāmatzīmes	K7
dzejolis par zilo krāsu	K8

V JŪTAS un ĪPAŠĪBAS

vārdu pūrs	J1, 1a
dažādas jūtas un īpašības (ilustrācijas)	J2, 2a
kāds/kāda tu esi	J3

VI ĪPATNĒJIE LATVIEŠU BURTI un skaņas

burtu paraugi vārdos	Lb1,2
k/ķ, l/ļ piemērs	Lb3
z/ž piemērs	Lb4
"ēdamo burtu" nodarbība	Lb5, 5a, 5b

VII IZMĒRI

vārdu pūrs	I 1
piemēri ar ilustrācijām	I 2

VIII DZĪVNIEKI

vārdu pūrs	D1
dzīvnieku vārdnīca	D2, 2a, 2 b, 2c, 2d
atrodi, izkrāso, izskaiti	D3
kas tur gāja? (pēdu nospiedumi)	D4
kas te notiek ? TRACIS	D5

IX VIRZIENI

piezīmes skolotājam un vārdu pūrs	V1
kur mārīte rāpo?	V2

X ĒDAMAIS

vārdu pūrs	Ē1
caurspīžu nodarbības (metode)	Ē2
saknes	Ē3,3a,3b
iepirkšanās nodarbība (Snupija ratiņi)	Ē4
ko liksim ratiņos	Ē5
līkā desa (dziesma)	Ē6

XI GADA LAIKI

vārdu pūrs	G11
gada laiku ilustrācija	G12
vasaras insekts - ods -	G13
"Mana sniega grāmata"	G14,a,b,c

XII VAJADZĪBA

"tualetes lietošana"	V 1, 1a

XIII SVĒTKU TĒMAS

svētku temu uzskaitē	Sv1
vārdu pūrs	Sv2
mana dzimšanas diena	Sv3
("sienas kartotēka" parāda skolnieku dzimšanas dienas)	
mana vārda diena (apskaties kalendārā)	
Salīdzini:	
plaujas svētki/ Thanksgiving	Sv4
ķekatas/ Halloween	Sv5
18. novembris/ 4th. of July	Sv6
Ziemsvētki: eglītes projekts	Sv7
Lieldienu projekts - zaķis	Sv8
Lieldienu projekts - ola	Sv9
Mātes dienas kartīte (ziedu paraugi)	Sv10
Mātes dienas dziesmiņa	Sv11

XIV VAI ATCERIES?

pārbaudījumu veidi

P 1, 1a

XV VĀRDU ROTAĻAS

(apraksti)

XVI LATVISKAS SVĒTKU TRADICIJAS

(apraksti)

ES

MĒRĶIS: iepazīt skolniekus un viņu intereses, ka arī iepazīstināt vienu ar otru.

VĀRDU PŪRS UN IZTEICIENI:

es, es esmu, meitene/ zēns

mani sauc, manu skolotāju sauc, vārds, ir, saldējums, pītsa
man ir:

ģimene, mamma/ māmiņa, tēvs/ tētis, māsa/ māsiņa,
brālis/brālītis vecmāmiņa, vectēvs/ vectētiņš,
draugs, draudzene, draugi
suns/ sunītis, kaķis/ kaķītis, zelta zivtiņa(s), jūras cūciņa
gaiši mati/tumši mati, zilas acis/brūnas acis/pelēkas acis
rotaļlietas: bumba, lelle(s), auto utt...
lietas: grāmatas, zīmulis, papīrs, krāsas

DARBĪBAS VĀRDI:

es esmu, man ir, tu esi, tev ir, man patīk, spēlēties , iet
skolā, zīmēt, ciemoties, zvejojot, peldēt, lasīt, braukt ar
laivu/ ar riteni/ ar skrituļslidām , skatīties TV, ēst,
dziedāt, man garšo

NODARBĪBAS:

Nodarbību lapas pieprasa mutisku mācību darbību, dažos
gadījumos zīmēšanu un/vai izgriešanu

-mans telefona numurs (joks)

-tautas dziesma "Es savai māmiņai" (to var lietot arī Mātes
dienā)

11 nodarbības sakārtotas pa temām un numurētām lapām

-lapu par "Es esmu zēns/meitene" izmanto kā "SIENAS
KARTOTĒKU", kur uzraksta skolnieka dzimšanas dienu...

Vārda dienām lieto kalendari.

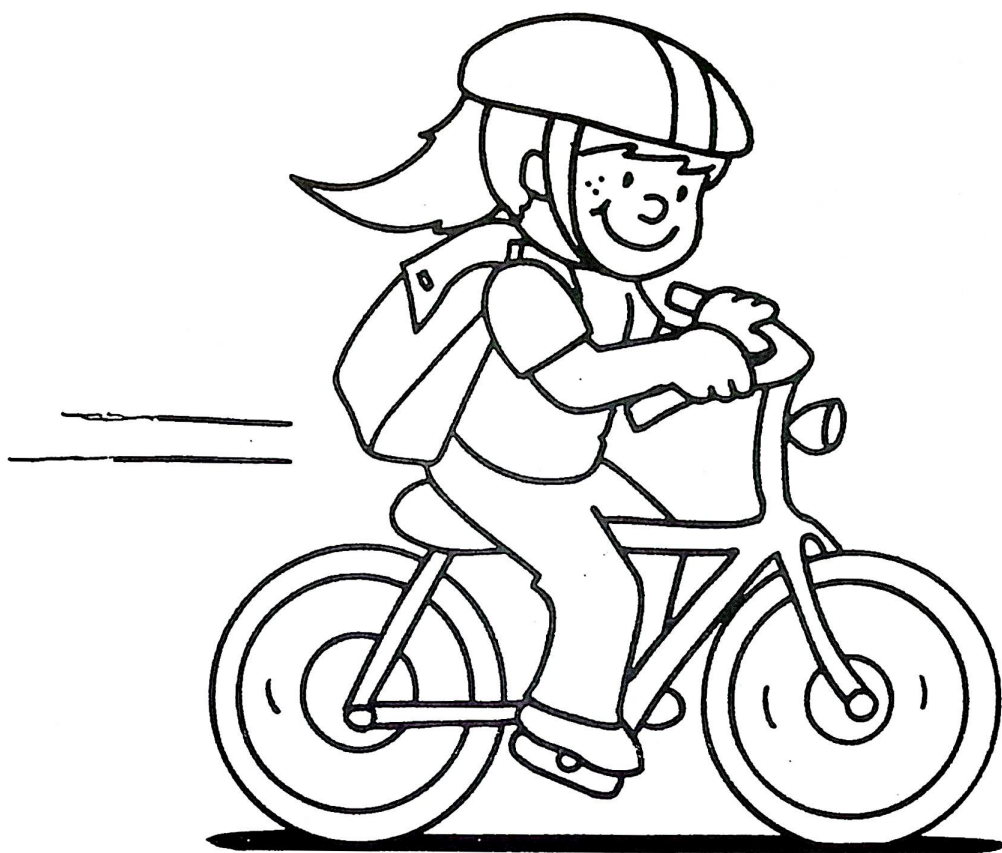
Dzimšanas dienas būtu svināmas pēc iespējas tuvāk skolas
laika periodam. Vasaras dzimšanas dienas var atzīmēt vai
nu vēl pavasarī, vai agri rudenī. Vecākiem būtu jāsadāda
ēdamais un dzeramais.

Es 10 - ja bērni ir "gatavi" telefona jokam, pastāstiet.

VĀRDU ROTAĻAS:

VR I Pazudušais skolēns

ES ESMU MEITENE

MANI SAUC _____

MAN IR _____ GADI

MAN IR _____ MATI (GAIŠI, TUMŠI)

MAN IR _____ ACIS (ZILAS, BRŪNAS, PELĒKAS)

ES ESMU ZĒNS

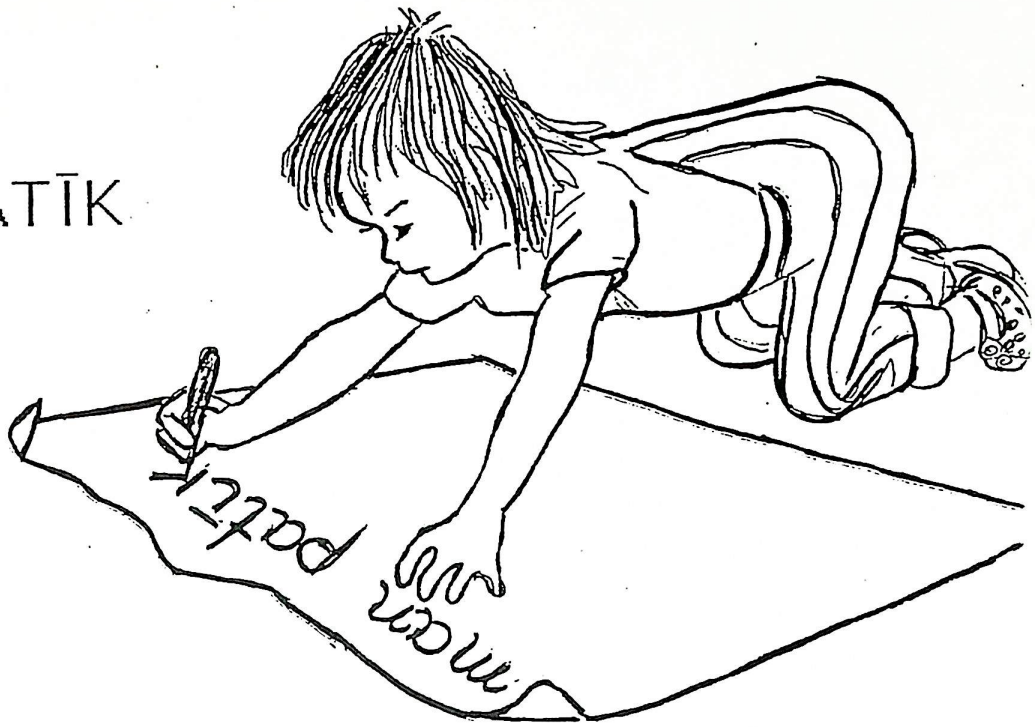
MANI SAUC _____

MAN IR _____ GADI

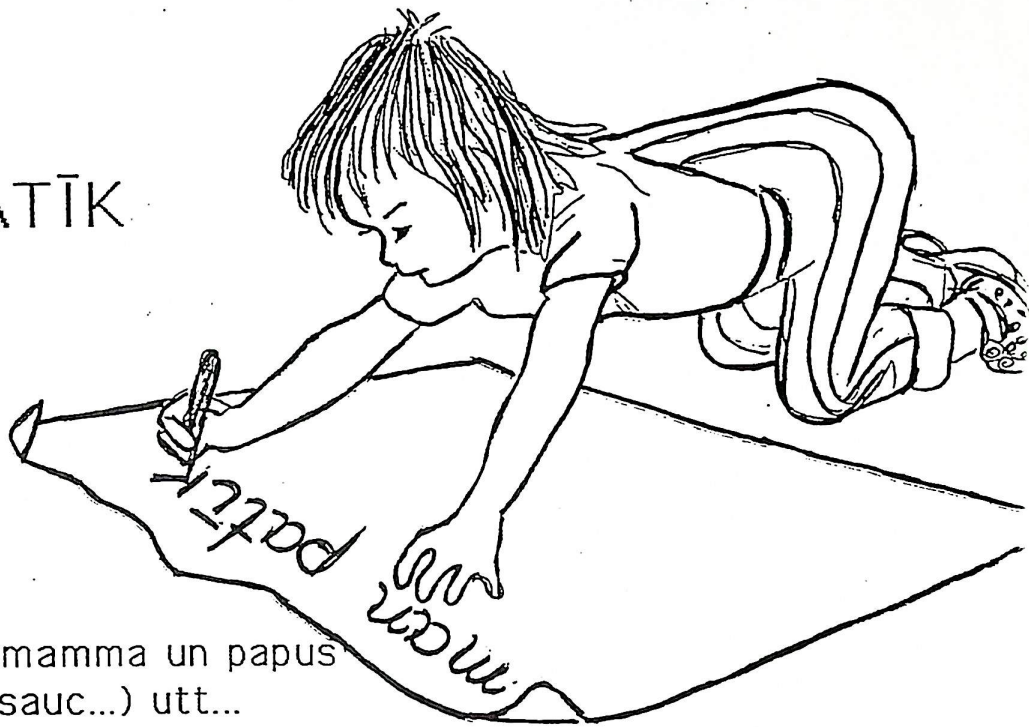
MAN IR _____ MATI (GAIŠI, TUMŠI)

MAN IR _____ ACIS (ZILAS, BRŪNAS, PEĻĒKAS)

MAN PATĪK

MAN PATĪK

mani vecāki: mamma un papus
draugs (viņu sauc...) utt...

draudzene

draugi

brālītis

māsiņa

spēlēties: ar bumbu, ar lollēm utt...

iet skolā

ciemoties ar vecmāmiņu un vectēvu

zvejot

skatīties TV

lasīt grāmatas

atrisināt mīklas

braukt ar laivu

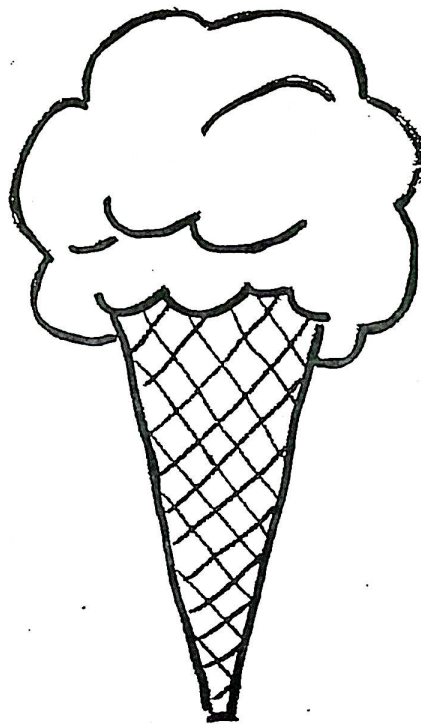
braukt ar riteni

peldēt.

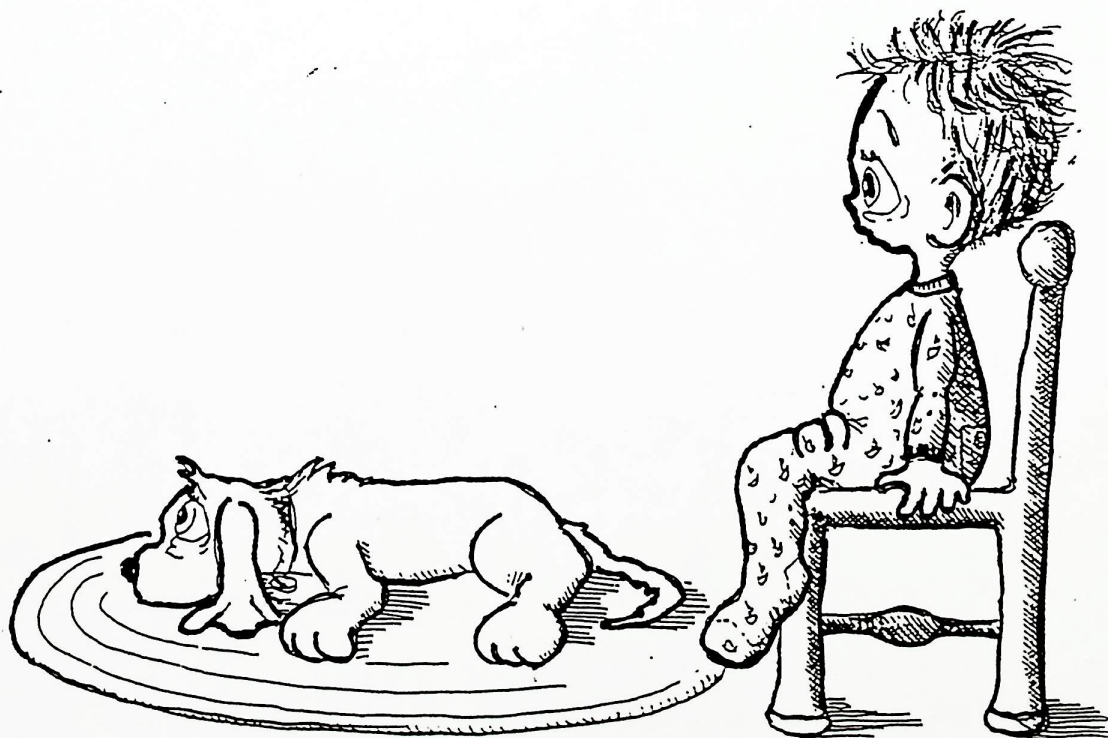
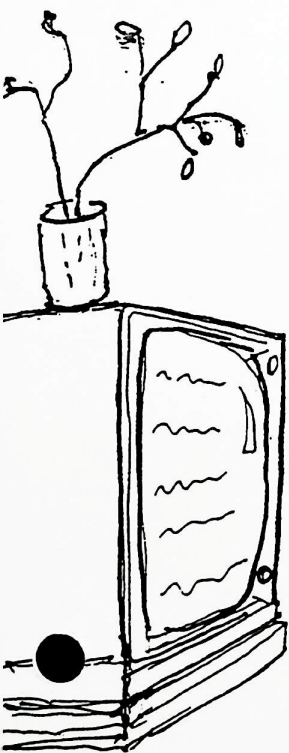
braukt ar skrituļslidām

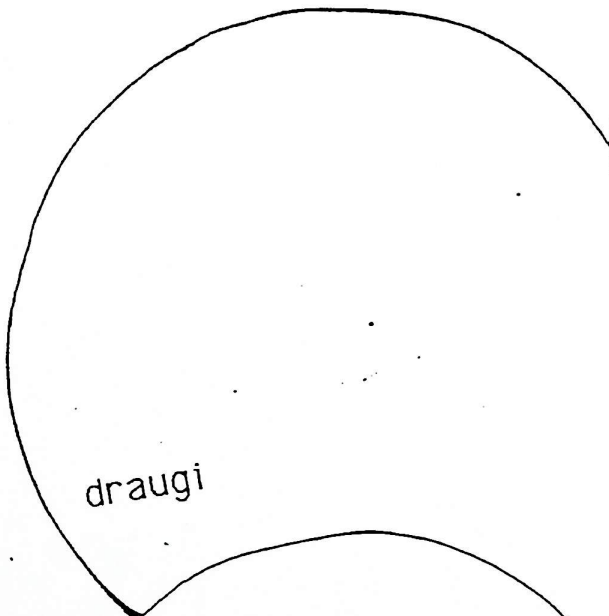
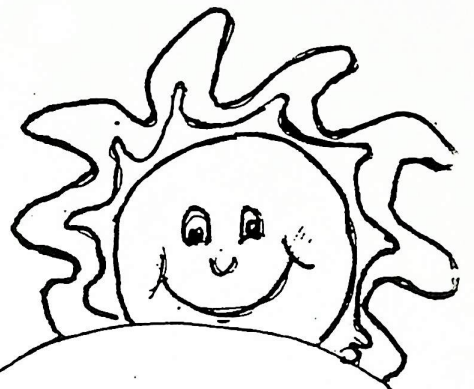
MAN GARŠO:

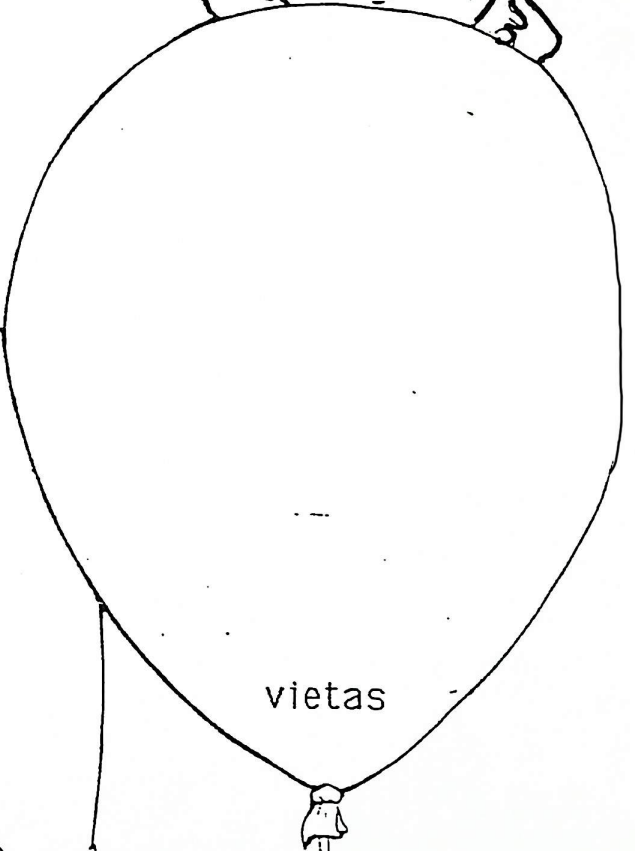
Mana mīļākā TV programma

Vai tu vari uzzīmēt?
Kas tev tur patīk?

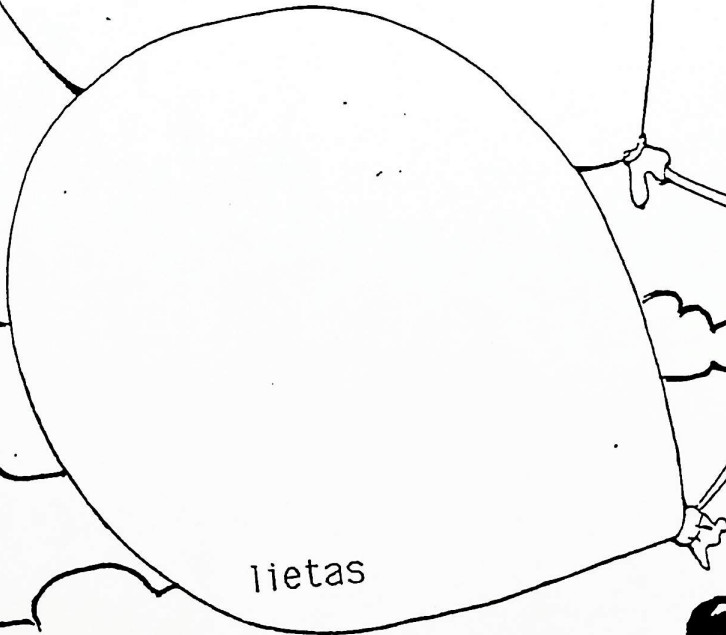

draugi

vietas

lietas

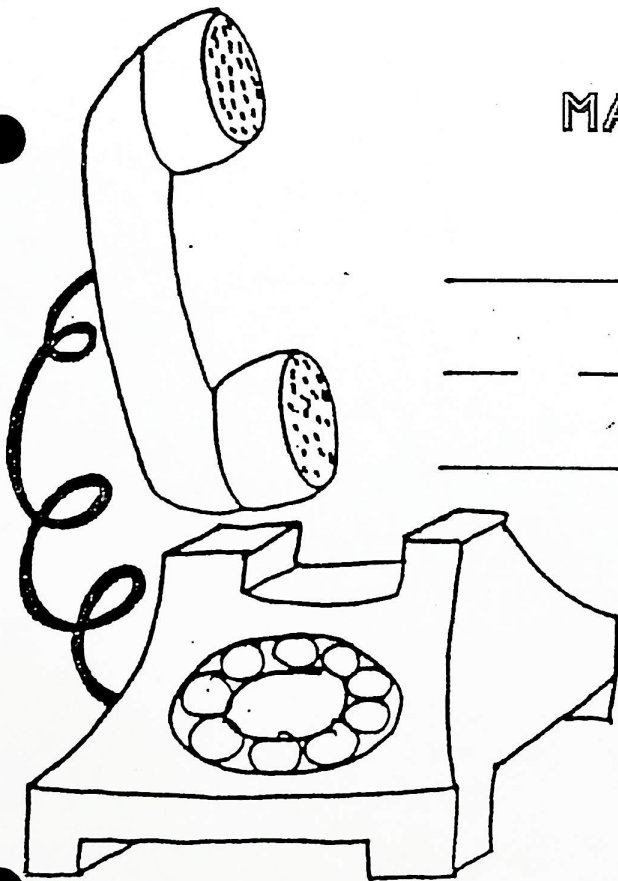

MANS TELEFONA NUMURS

JOKS

Kā vislabāk runāt ar dinozauru?

Pa TĀLRUNI...

Vai tu zini kādu joku?

Pastāsti.

SASVEICINĀŠANĀS

MĒRĶIS: iemācīt skolniekiem lietot sasveicināšanās izteicienus.

VĀRDU PŪRS un FRĀZES:

Kā iet? Kā tev iet? Kā Jums iet? Paldies, man iet labi.
Ko tu dari? Es eju skolā. Es esmu skolā. Man patīk skola.
Lūdzu, atnāc rīt/ atnāc vakarā/ atnāc pusdienā,
ardievu, atā, uz redzīti , uz redzēšanos!
Labrīt, labdien, labvakar...

NODARBĪBAS: Sasveicināšanos izdara katru dienu, iztēlojot visādus dienas laikus

SASVEICINĀŠANĀS

SVEIKA,
STIRNIŅ !

SVEIKS,
TAURIŅ !

JA TU NĀKSI RĪT NO RĪT,
TAD TEV TEIKŠU L A B R Ī T !

JA TU NĀKSI PUSDIENĀ,
TEIKŠU TEV L A B D I E N...

L A B V A K A R TEIKŠU VAKARĀ...

PROJĀM EJOT, TEIKŠU A T Ā...

UZ REDZĪTI !
LĪDZ NĀKOŠAI
REIZEI !

ARDIEVU !

SKAITĻI

MĒRĶIS: iepazīstināt un iemācīt skolniekiem skaitļu jēdzienus
no 1-10

VĀRDU PŪRS un IZTEICIENI:

skaitļi no viena līdz 10 (1 - 10),
(vīriešu un sieviešu dzimtes skaitļu galotnes)
(lācīšu un mārīšu nodarbības) Cik mārīšu katrā vietā,
cik lācīšu, saskaiti...
putns nezina skaitļus, izmanto melno "tāfelīti", raksti
ar krītu, tad izdzēs ar mīkstu papīru -(tissue), zirgs
zirgojas (spēlējas)...
(skolotājs var izmantot caurspīdi, rakstot vienu skaitli,
bet sakot citu, lai pārbaudītu bērnus),
izmēģini rakstīt skaitļus uz melnās tāfeles, tu zini,
iemācies no galvas dzejoli par "10"

Piezīme: ja izmanto dzejoli "Lielais lācis, mazais lācis"
vai "10", būtu jāilustrē saturs, lai skolnieki saprastu,
par ko iet runa.

NODARBĪBAS: lapa pauž katru nodarbību

VĀRDU ROTAĻAS:

VR II Kas tas ir?
VR VII Numuru lotto

VIENS

1

DIVI

2

TRĪS

3

ČETRI

4

PIECI

5

SEŠI

6

SEPTIŅI

7

AŠTOŅI

8

DEVINȚI

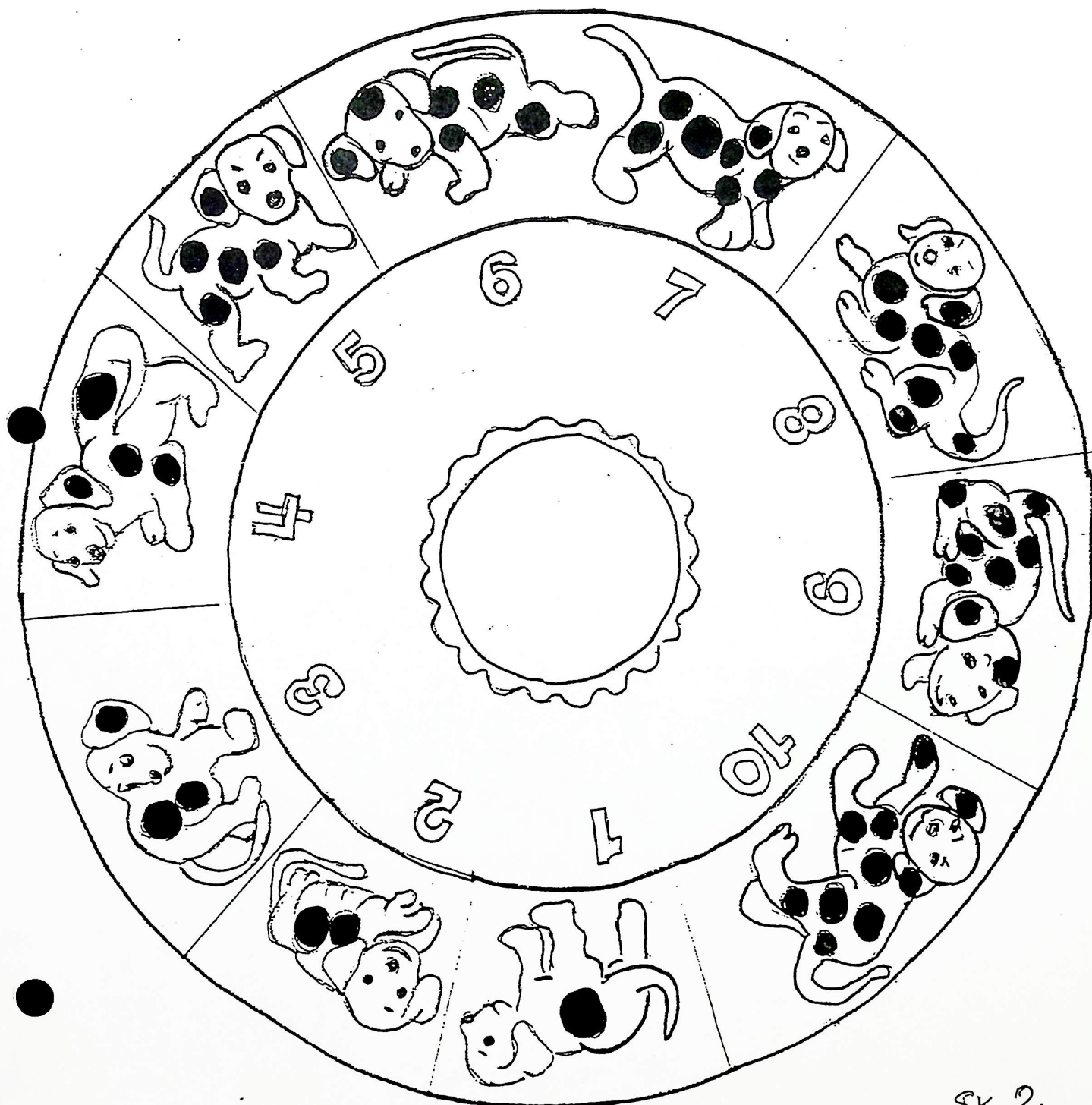
9

DESMIT

10

SKAITĻI

Skaitīsim sunīšiem melnos plankumus!

Ieliec vidū cik tu esi vecs ? veka?

LAPSA SKAITA LĀCĪŠUS

LIELAIS LĀCIS, MAZAIS LĀCIS

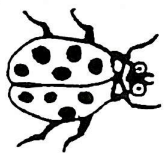
Debesīs mīt Lielais Lācis,
Lielais Lācis.
Tas nav spēļu lācis,
Ledus lācis.
Meduslācis.

Lielais Lācis - zvaigžņu lācis,
Viņam brālis -
Mazais Lācis,
Arī tas ir
Zvaigžņu lācis.

Zvaigzne ausī,
Zvaigzne ķepā,
Zvaigzne kuplā kažokā.

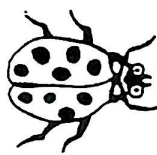
VITAUTS LŪDĒNS

CIK MĀRĪŠU KATRĀ VIETĀ ?

1 1

VIENA

2 2

DIVAS

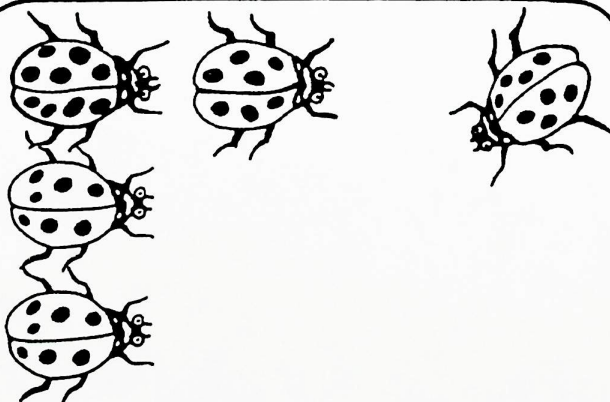
3 3

TRĪS

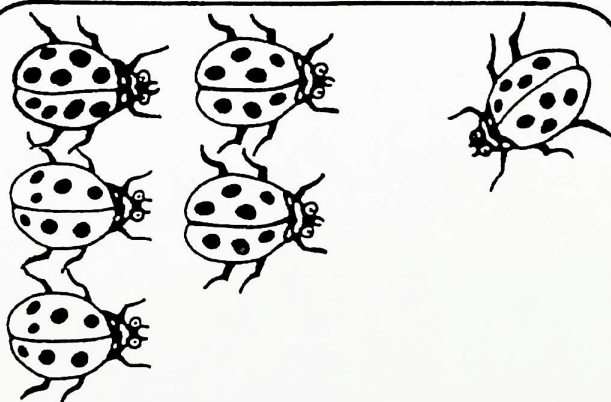
4 4

ČETRAS

5 5

PIECAS

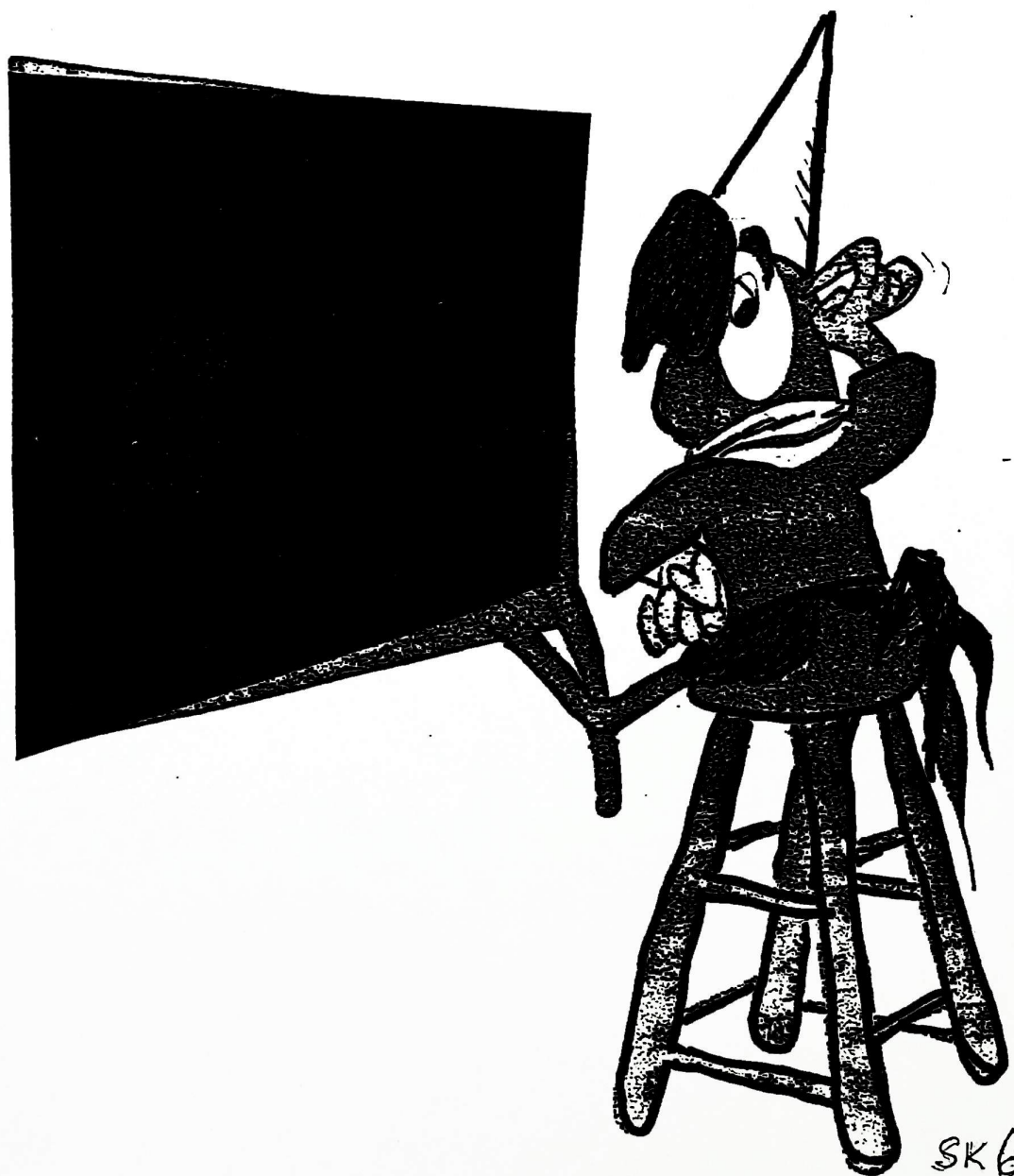
6 6

SEŠAS

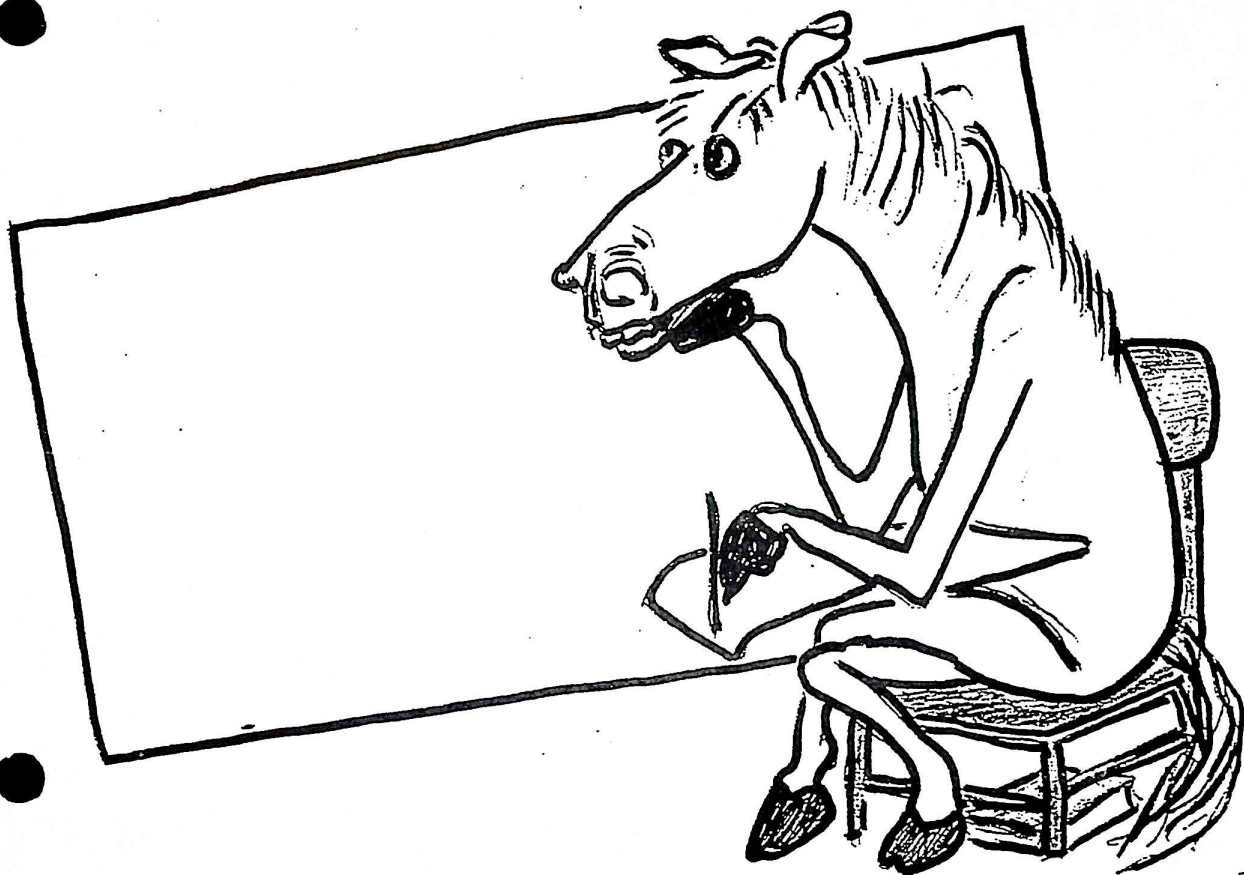

SKAITĻI

Putns nezina skaitļus. Tu zini. Izmēģini rakstīt skaitļus ar balto krītu uz melnās tāfeles.

ZIRGS "ZIRGOJAS" (SPĒLĒJAS) ar skaitļiem.

SKAITĪSIM KOPĀ

VITAUTS LŪDĒNS

DESMIT

Viens rīts debesīs
Sauli kala,
Divi stārķi ligzdā
Vēju mala,
Trīs zvirbulēni
Saltin sala,
Četru vistu valodām
Nebija gala,
Pieci kurmji ausījās,
Klausījās alā,
Seši strazdi tekāja
Lauka malā,
Septiņas pīles
Ezera salā,
Astoņas ziemas
Nebija sala,
Deviņas meitenes -
Trallā-trallallā -
Desmit dziesmas nodziedāja.

KRĀSAS

MĒRĶIS: iemācīt un ierosināt skolniekiem lietot krāsu vārdus latviski

VĀRDU PŪRS:

pelēks zilonis, melns lācis, zils putns, dzeltēns mēness, sarkans ābols, oranžs ķirbis, zaļa varde, balts zaķītis, brūns zirgs, rozā roze, varavīksne
uzmini ko ezītis grib krāsot... palaidnis kaķis apgāza krāsas... kādas? izkrāso grāmatzīmes, izgriez, uzdāvēni, kam gribi

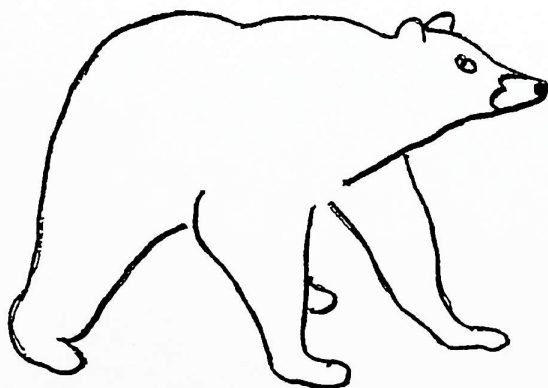
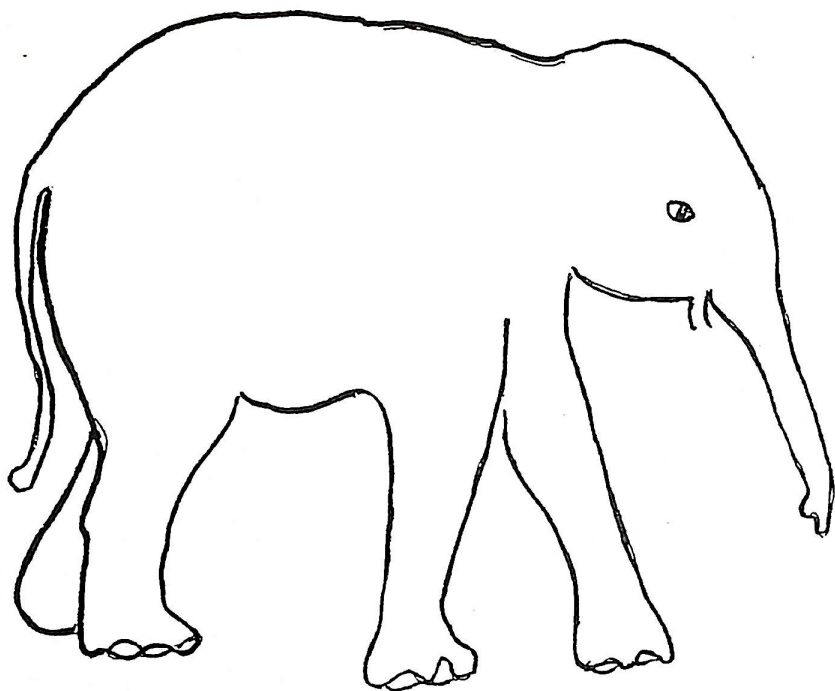
NODARBĪBAS:

- ir svarīgi mācīt par krāsām, lietojot krāsai piemērotus objektus, tāpēc pirmās trīs lapas pieturas pie šī principa
- skolotājs var izkrāsot caurspīdes ar "Vis-a-Vis" ūdenskrāsu spalvām, mācot krāsu nosaukumus
- var arī pavairot aktivitāšu lapas izkrāsošanai
- Mātes dienas dāvana varētu būt kā pārbaudījums krāsu zināšanā, lietojot tikai latviešu vārdus

VĀRDU ROTAĻAS:

- VR II Kas tas ir?
- VR III Kā te trūkst?
- VR VIII Krāsu lotto (kā numuru lotto, tikai ar krāsām)

pelēks zilonis

melns lācis

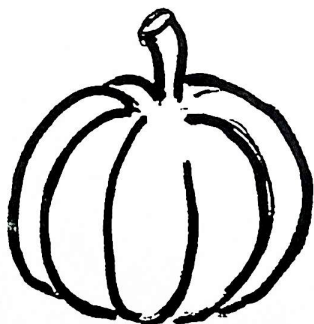
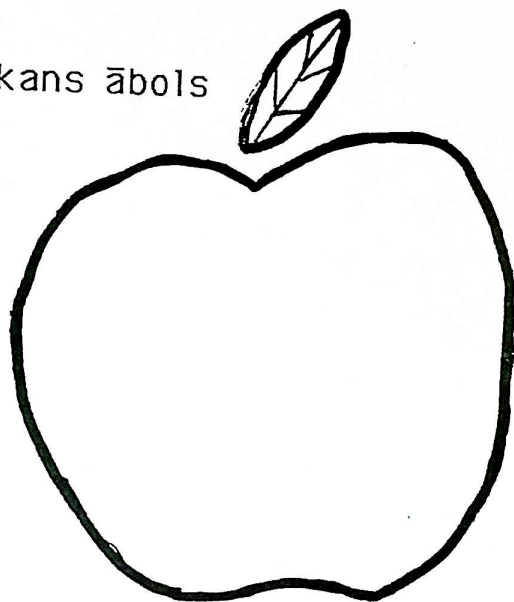

zils putns

dzeltens mēness

sarkans ābols

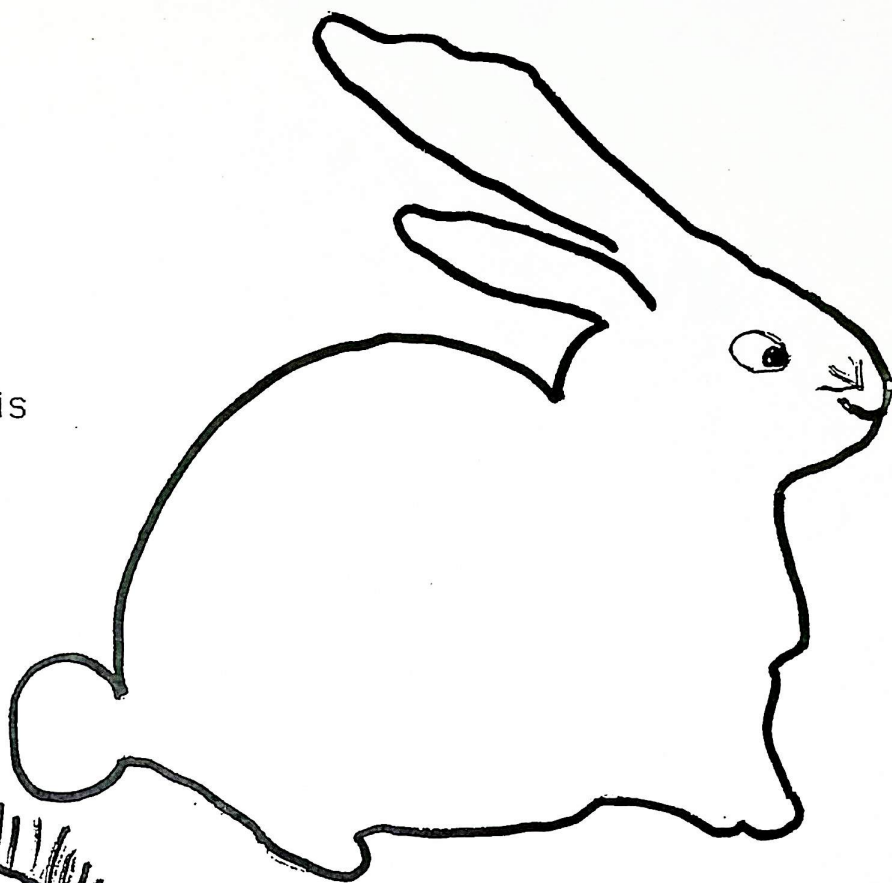

oranžs ķirbis

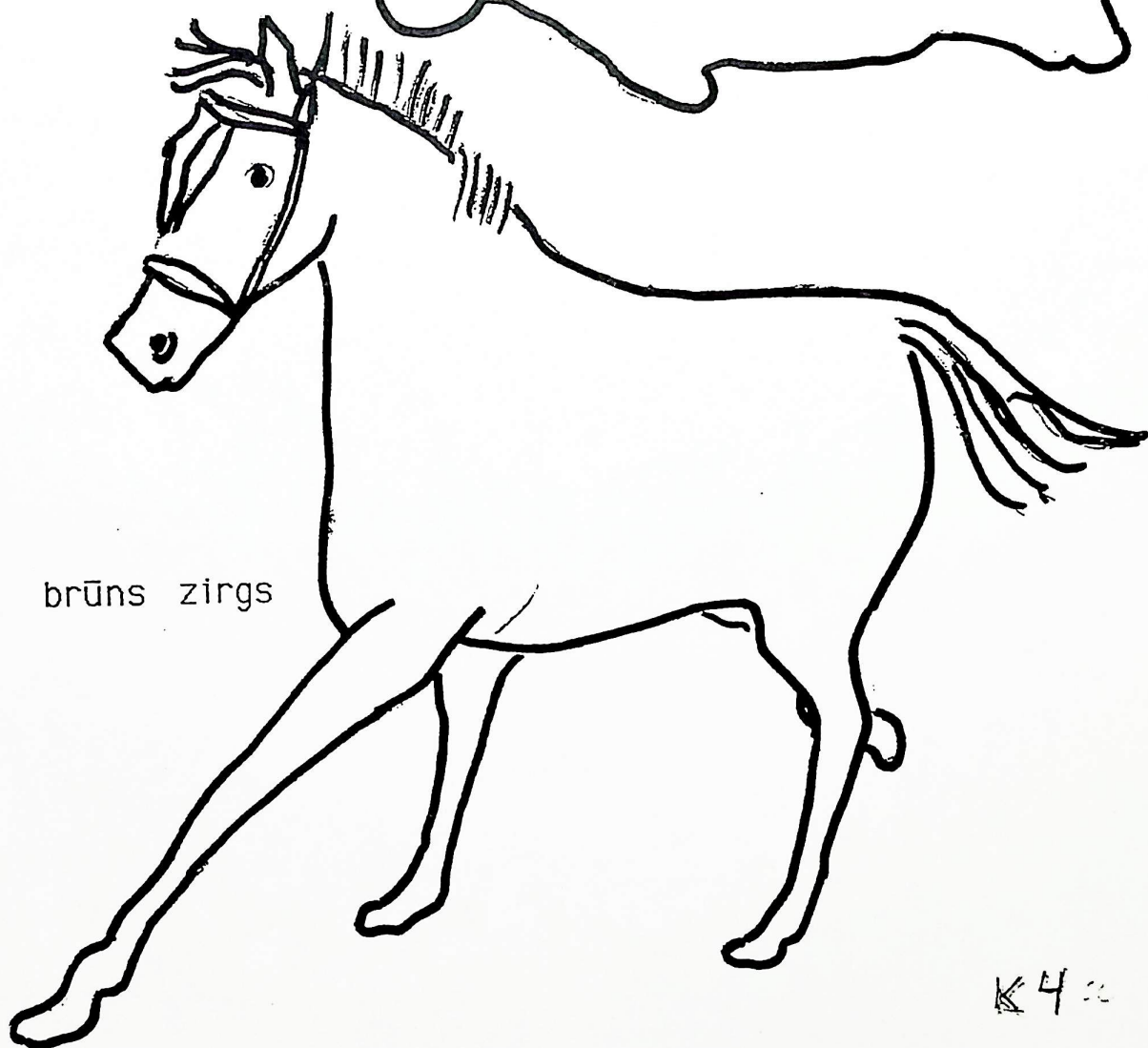

zaļa varde

balts zaķītis

brūns zirgs

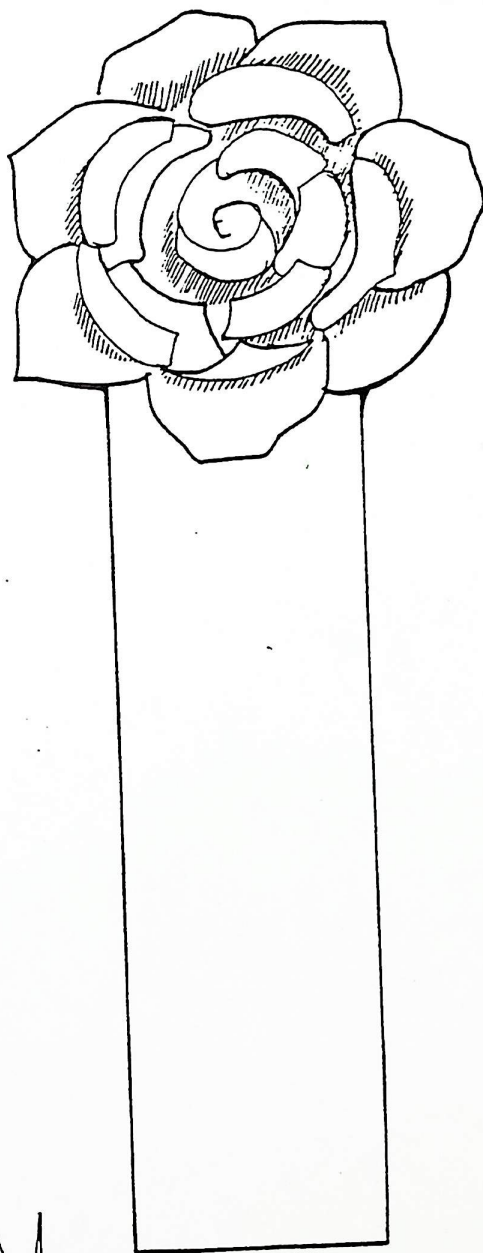
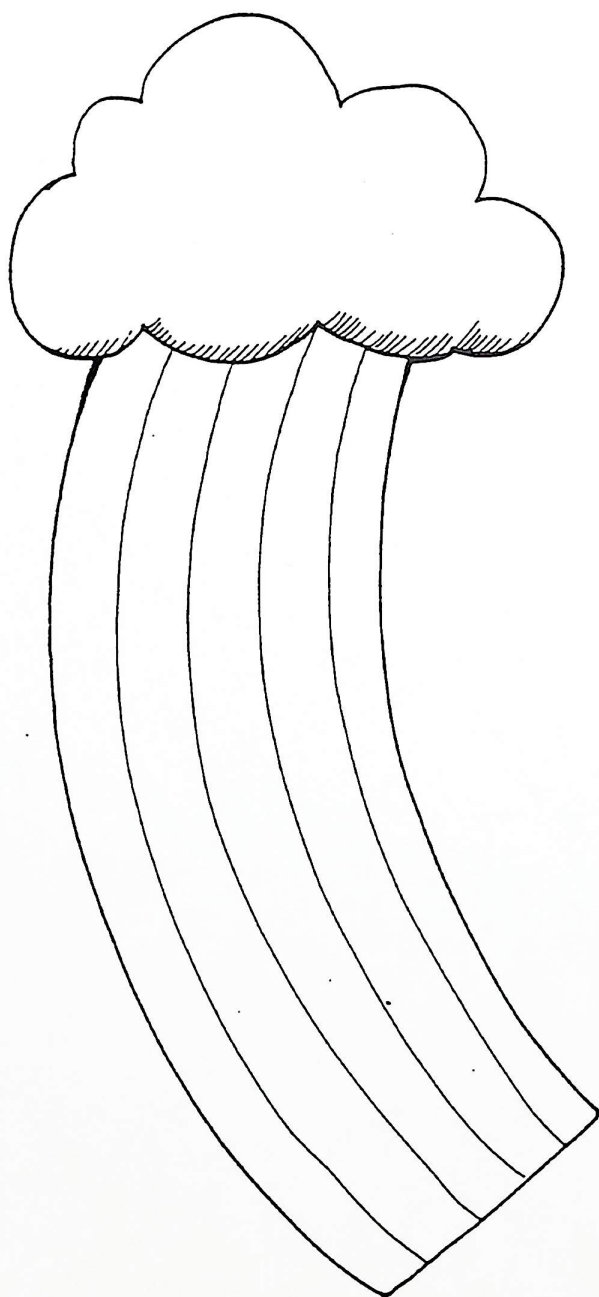
KO EZĪTIS GRIB ZĪMĒT? KRĀSOT?
Vai tu vari kautko uzzīmēt un izkrāsot?

Palaidnis kakis
apgāza krāsas...
kādas krāsas?

KRĀSA

Izkrāso grāmatzīmes, izgriez, un uzdāvēni, kam gribi

Z I L Ā K R Ā S A

SKAITĪSIM KOPĀ !

PRĀTĪGA DZIESMA PAR ZILU ZILONI

Zila krāsa?
Ir.
Zila debess?
Ir.
Zila acs...
Fui!
Tikai reizēm.
Ne jau nu man.

Zila puķe?
Ir.
Zila zeķe?
Ir.
Zila desa...
Fui!
Reizēm ēdot.
Ne jau nu es.

Zili brīnumi?
Ir.
Zili ziloni?
Nav.
Tūlīt būs.

...kad zilonis izdzer trīs spaiņus tintes,
tad viņš kļūst zils.

OJĀRS VĀCIETIS

JŪTAS un ĪPAŠĪBAS

MĒRĶIS: iepazīstināt skolniekus ar dažādu jūtu un īpašību jēdzieniem, un ierosināt to atdarināšanu

VĀRDU PŪRS un IZTEICIENI:

Jūtas un īpašības, tīrīgs/ tīrīga, jautrs/ jautra, priecīgs/ priecīga, kustīgs/ kustīga, man patīk vingrot...
dusmīgs/ dusmīga, suns ir dusmīgs, zēns ir dusmīgs, meitene ir dusmīga, ātrs suns, čakls, zēns ir čakls, utt..
slims, kas ir slims? slima? bēdīgs, miegains, noguris, guļ, kas guļ?... mīlīgs/ mīlīga...utt...

VĀRDU ROTAĻAS:

VR IV Kā es jūtos?

TĪRĪGS

JŪTAS UN ĪPAŠĪBAS

Piezīmes:

Katrs bērns varētu kļūt un notēlot attiecīgas jūtas.

Izgriezumī no žurnāliem un avīzēm varētu būt ilustratīvi piemēri.

Jūtas un īpašības var veiksmīgi mācīt arī ar piemērotām dzīvnieku ilustrācijām.

Vēlams lietot arī sagādāto caurspīdi ar "jūtu" sejām.

TĪRĪGS

11a

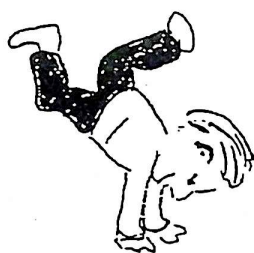

JŪTAS UN CITAS ĪPAŠĪBAS

JAUTRS/JAUTRA

PRIECĪGS/PRIECĪGA

KUSTĪGS

MAN PATĪK VINGROT

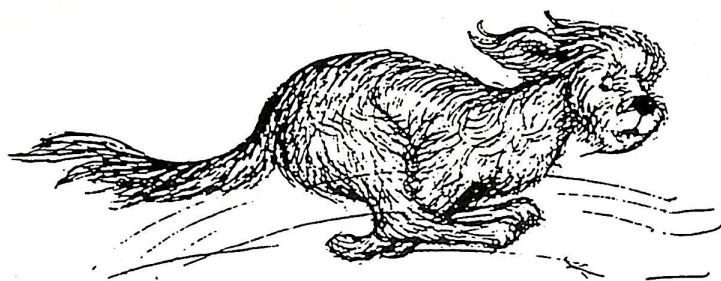
DUSMĪGS / DUSMĪGA

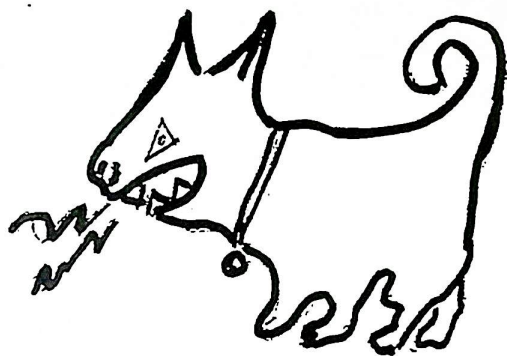
slims/slima

čakls/čakla

suns ir ātrs

suns ir dusmīgs

bēdīgs- kaķis ir bēdīgs

miegains - noguris - guļ

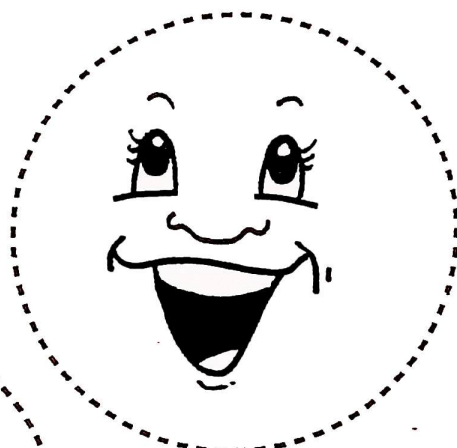
mīlīgs

KĀDS / KĀDA ES ESMU ??

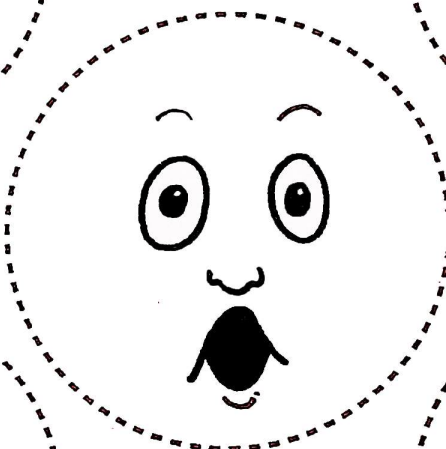

bēdīgs/bēdīga

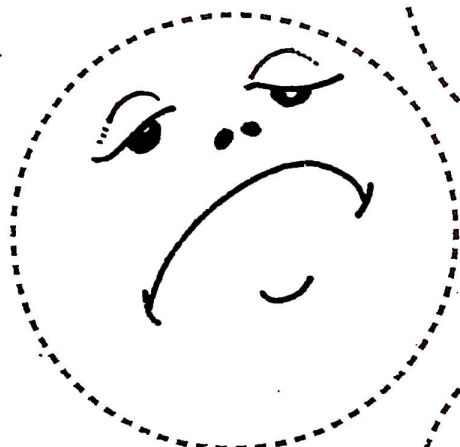
(nobijies)

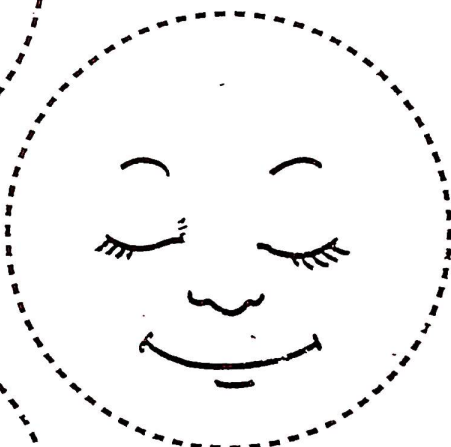
priecīgs/priecīga

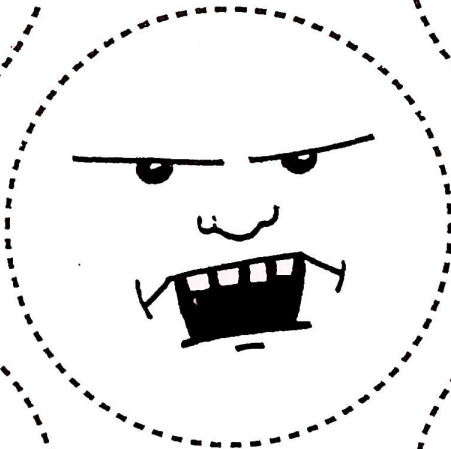
bailīgs/bailīga

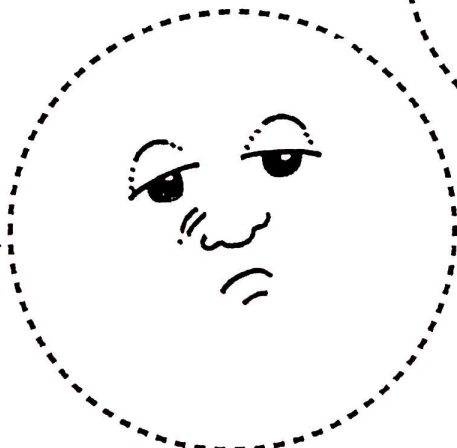
iedomīgs/iedomīga

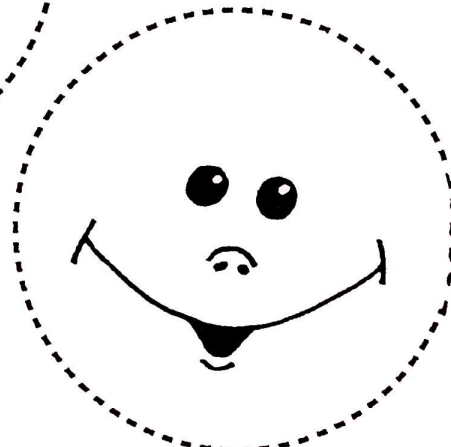
laimīgs/laimīga

dusmīgs/dusmīga

nelaimīgs/nalaimīga

smaidīgs/smaidīga

ĪPATNĒJIE LATVIEŠU BURTĪ

MĒRĶIS: iepazīstināt un ierosināt bērnus lietot īpanējos latviešu burtus

BURTU PŪRS: ā ē ī o ū dz dž ģ ķ ļ ņ ŗ š ž

Piezīmes skolotājam:

iepazīstināt skolniekus ar īpanējiem latviešu burtiem nav grūti, ja lieto atjautīgas situācijas un bildes.

NODARBĪBAS:

- lapas var pavairot, izkrāsot, un kopīgi izrunāt
- lietojot Ziemsvētku temu, var uzspiest latviešu burtus uz piparkūciņām ar krējumu, izrunāt, un apēst klasē, un/vai izgriezt burtus, uzlīmēt uz papīrkūciņām un lietot tās kā kārtis

SUNIM PATĪK ĪPATNĒJIE LATVIEŠU BURTĪ

Ā ĀBOLS

Ļ ĻĪPA

Č ČŪSKA

Ņ ŅURRĀT

DZ DZENIS

O OLA

DŽ DŽUNGLI

Ķ KURŠ

Ē ĒNA

Š ŠŪPOLES

Ģ ĢĪTARA

Ž ŽURKA

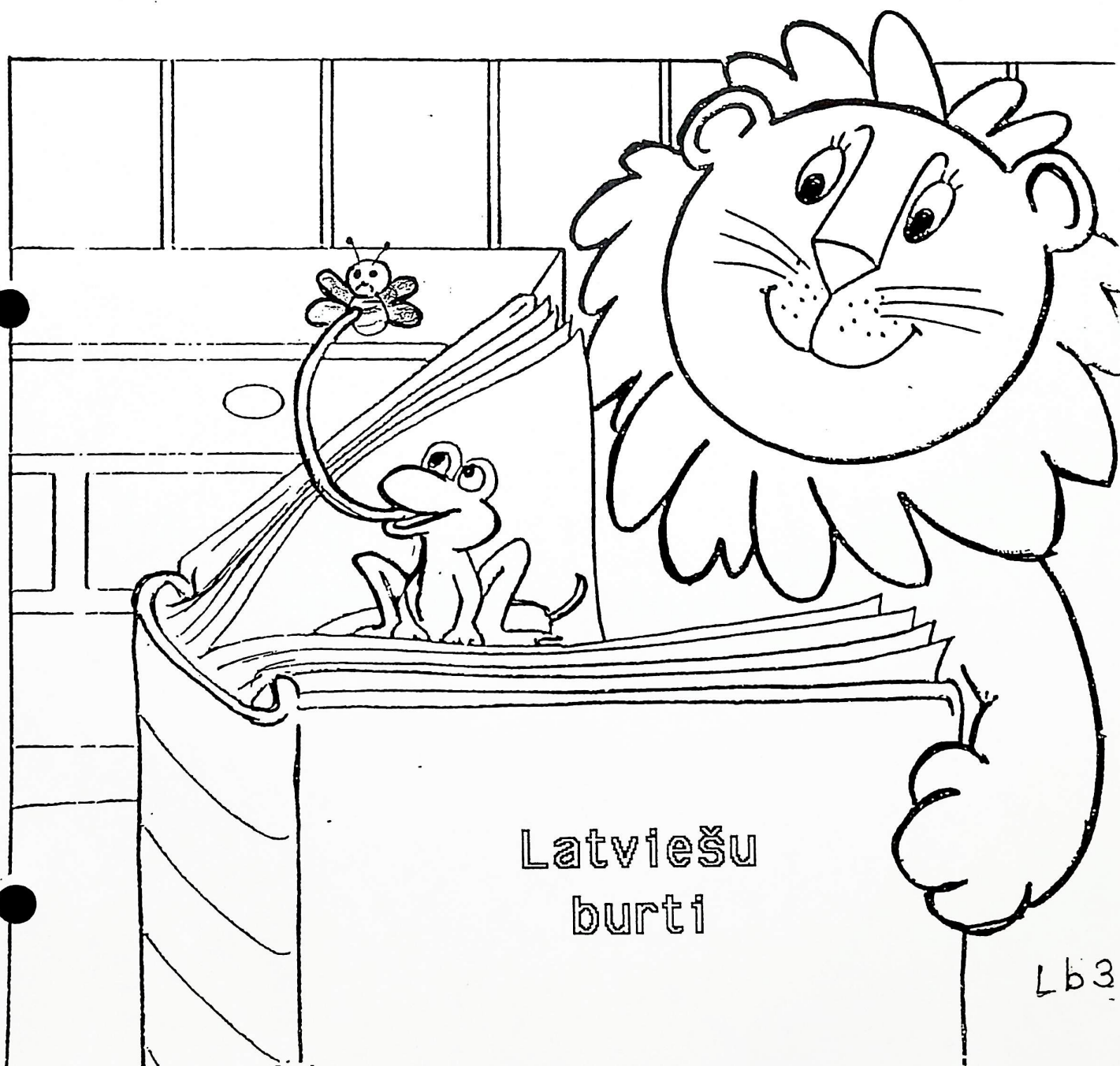
Ī ĪKŠĶIS

Ķ ĶIRZAKA

L Ļ K Ķ

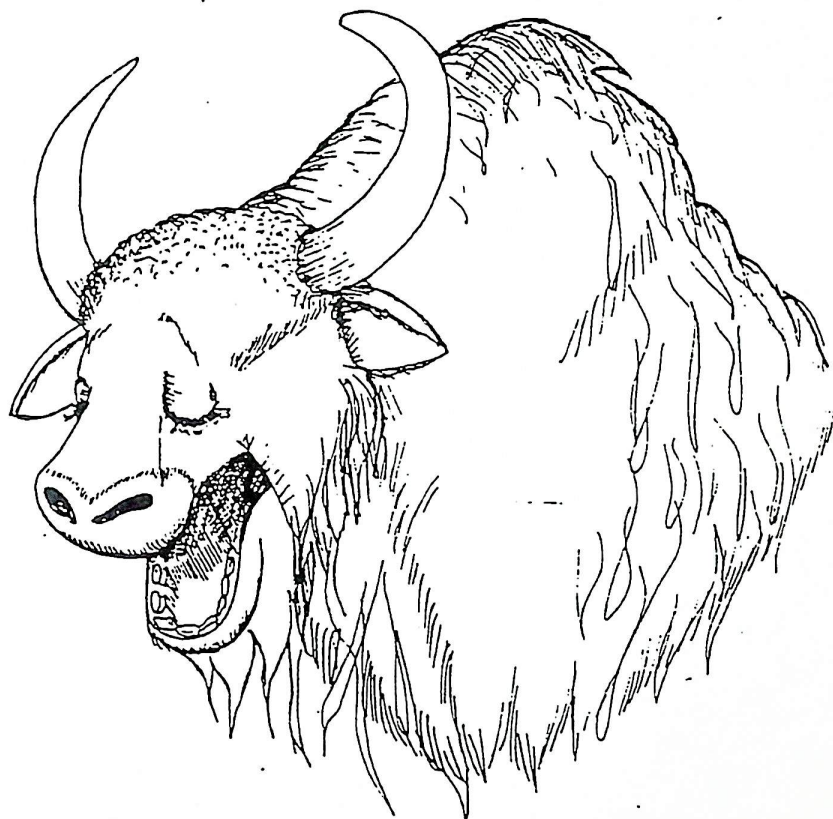
Lauva ļauj ķirzakai lasīt, bet ķirzaka ķer kukaini

Latviešu
burti

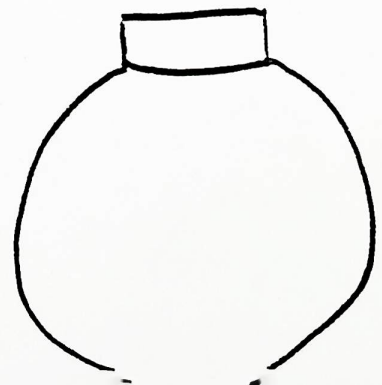
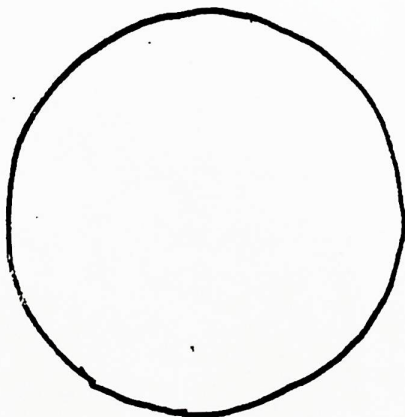
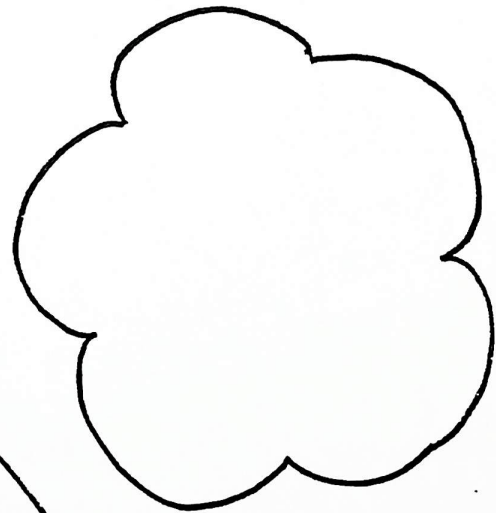
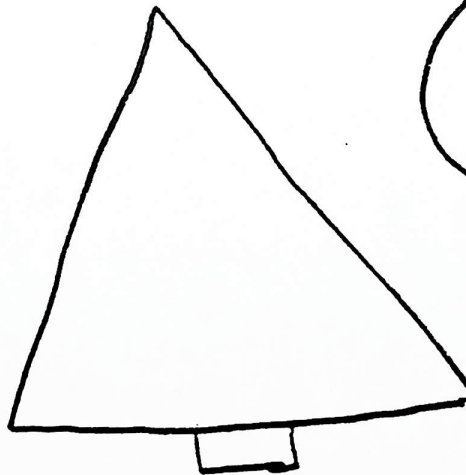
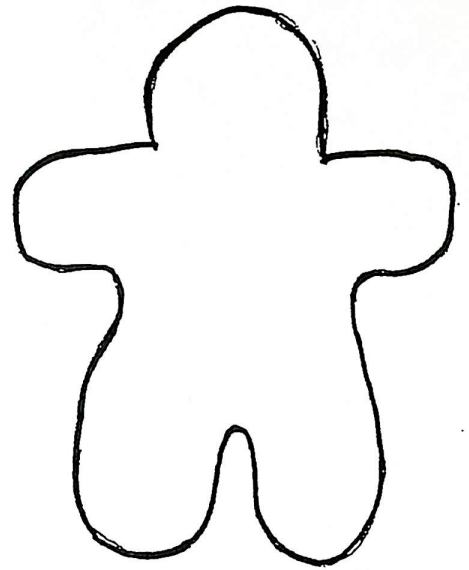
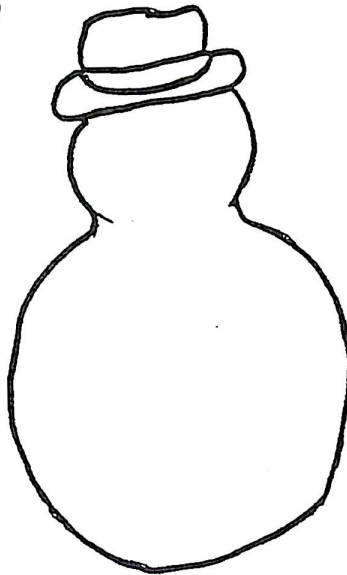
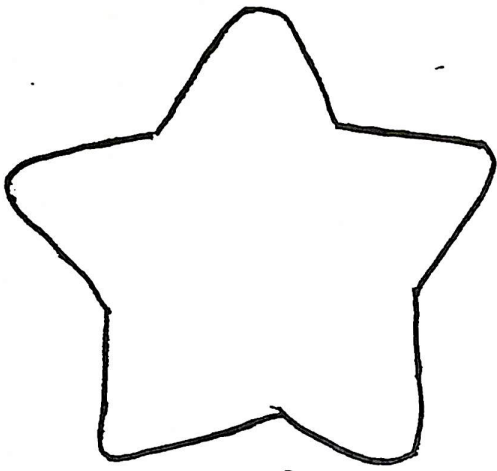

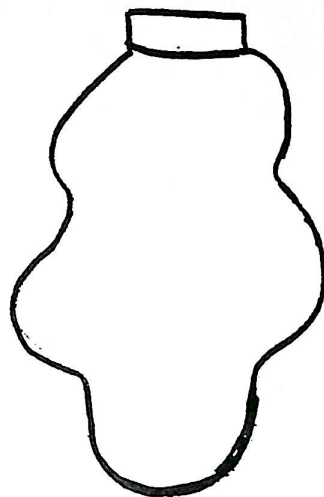
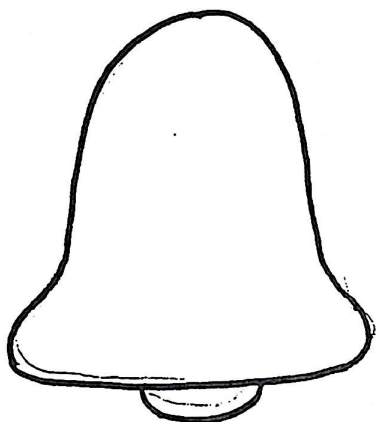
Ž

ZĒNS UN BIZONIS ŽĀVĀJAS

ĒDĪSIM BURTUS !

EDISIM BURTUS III

A

E

T

O

U

C

G

DZ

K

L

N

DZ

R

S

Z

IZMĒRI

MĒRĶIS: iepazīstināt skolniekus ar dažām vienkāršām
izmēru īpašībām

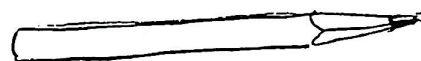
VĀRDU PŪRS

liels/ liela, mazs/ maza, tievs/ tieva, milzīgs, milzīga,
resns, resna, garš/ gara, īss/ īsa, nīlzirgs, žirafe,
zīmulis, ķirbis, utt.

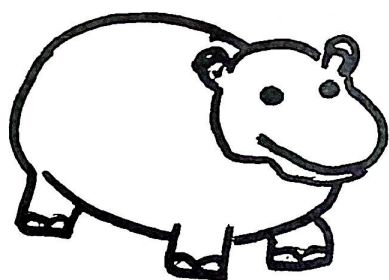
PIEZĪMES:

Klasē var atrast arī citus priekšmetus, kā galdu, krēslu,
logu, burtnīcu, utt...

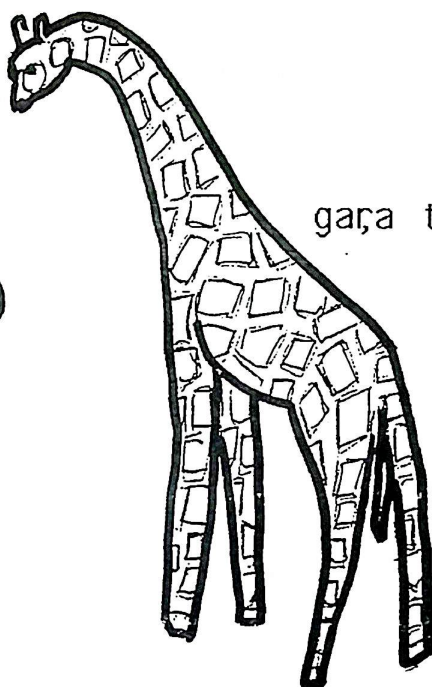
IZMĒRI

īss zīmulis

resns nīlzirgs

gaļa tieva žirafe

mazs ķirbis

liels ķirbis - milzīgs ķirb

DZĪVNIEKI

MĒRĶIS: iepazīstināt skolniekus ar dzīvnieku nosaukumiem un dažu dzīvnieku pēdām.

VĀRDU PŪRS:

dzīvnieks/ dzīvnieki: aita, aligators, briedis, bruņurupucis
čūska, degunradzis, govs, kāpurs, kaķis, kaza, ķirzaka,
koala lācītis, lapsa, mārīte, panda lācis, pinguins, pīle,
putns, sienāzis, sivēns, suns, tauriņš, varde, vāvere,
vista (cālis), zaķis, zebra, zilonis, zivs, zirgs, žirafe
kas tur gāja? pēdas...

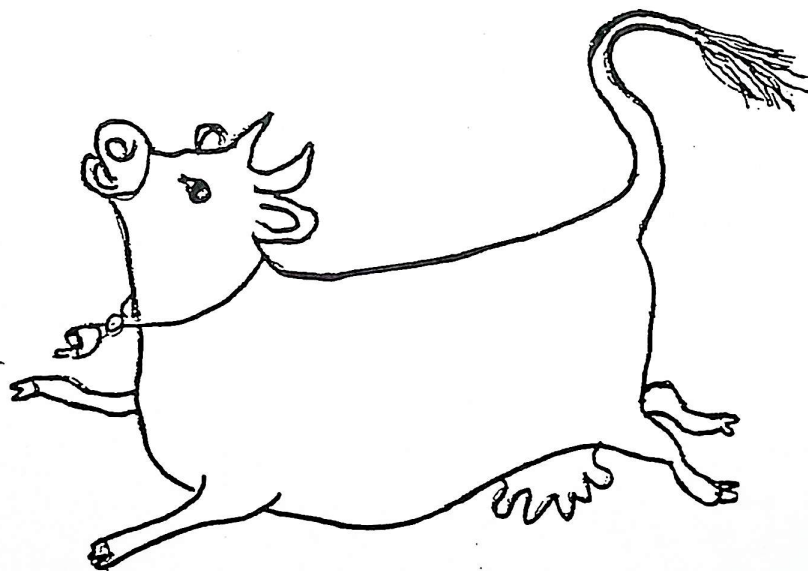
NODARBĪBAS:

lapas pavairo, ļauj izkrāsot, nosauc dzīvniekus kopīgi,
salīdzina dzīvniekus ar viņu pēdām,
izgudro un uzzīmē pats savus dzīvniekus uz brīvām kārtīm
Dzejolis par dzīvnieku traci

VĀRDU ROTAĻAS:

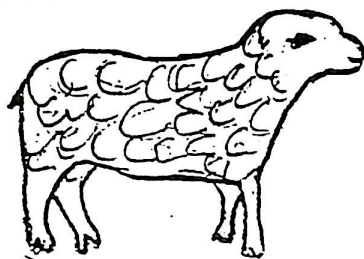
VR II   Kas tas ir?
VR V   Lūdzu pasniedz man
VR VIII   Zvēru dārza īpašnieks

DZIVNIEKI

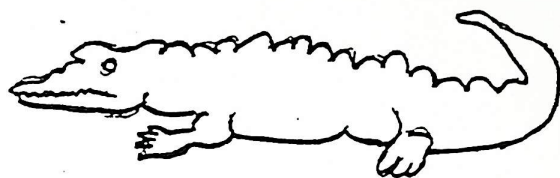

govs

govs de jo

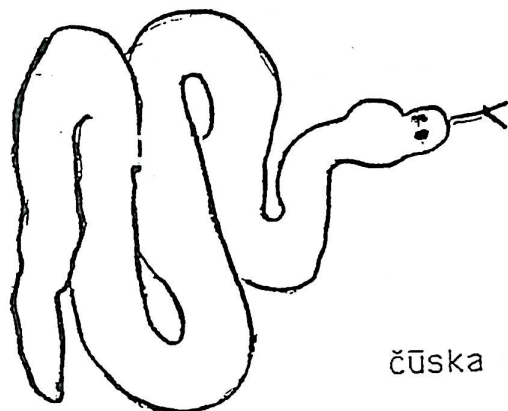
aita

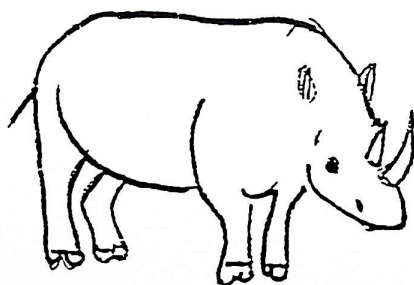
aligators

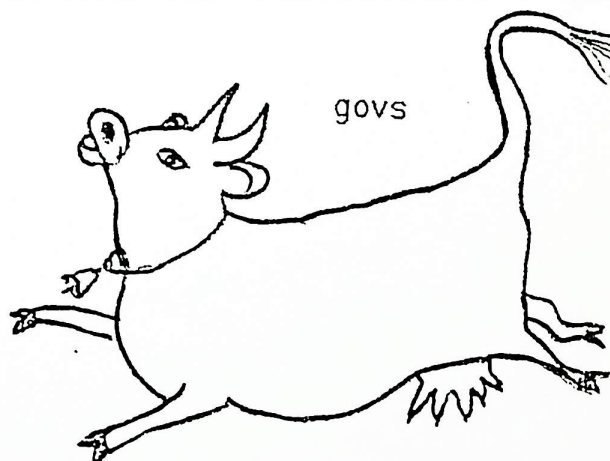
briedis

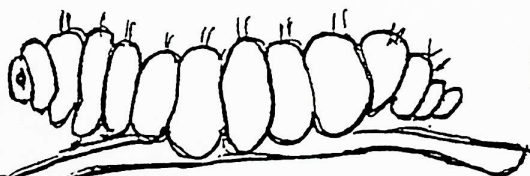
čūska

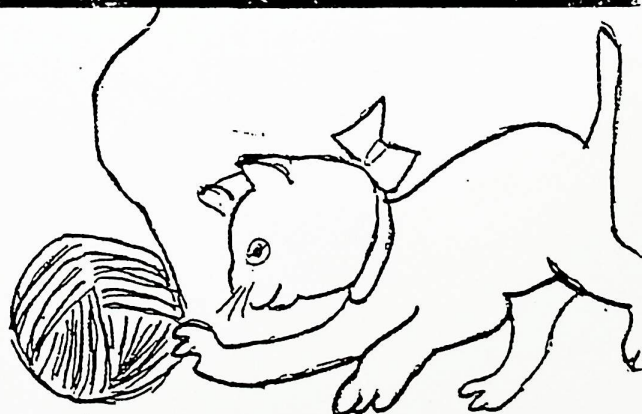
degunradzis

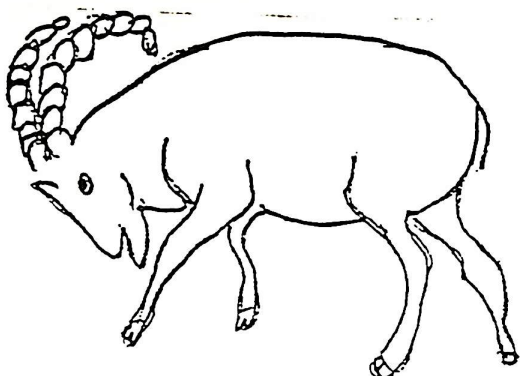
govs

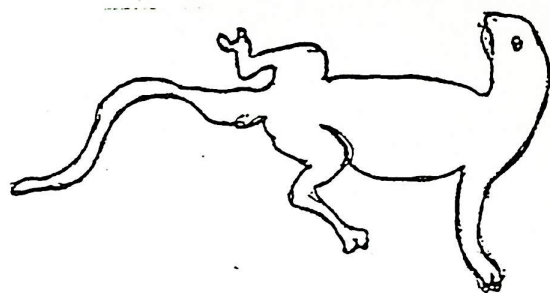
kāpurs

kaķis (Minka)

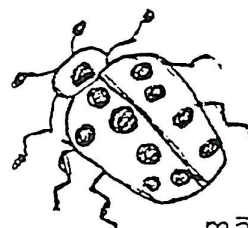
kaza

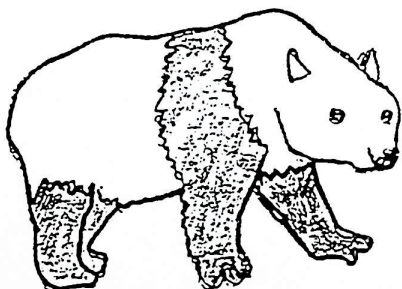
ķirzaka

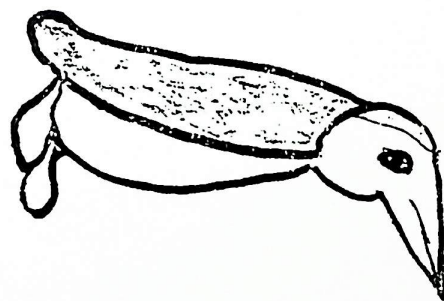
koala lācītis

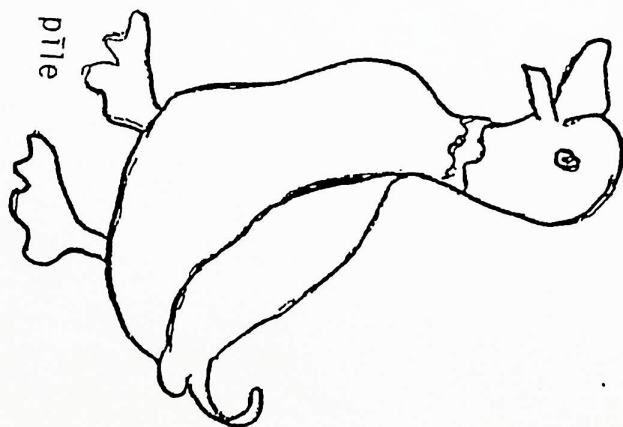
mārīte

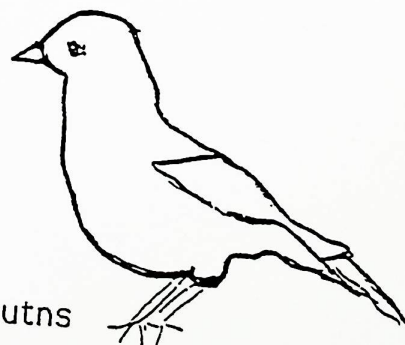
panda lācis

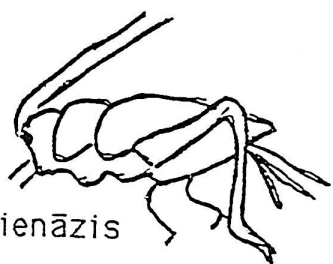
pingvīns

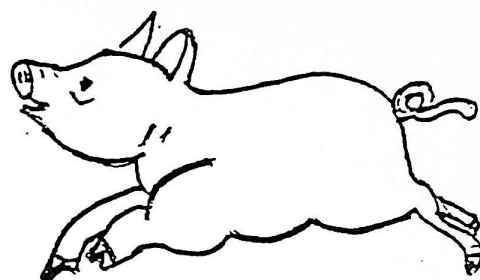
pīle

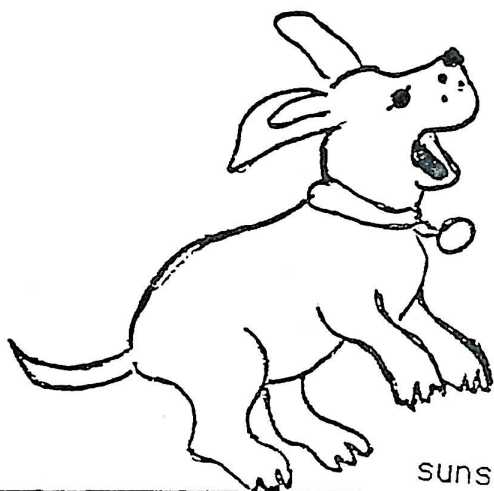
putns

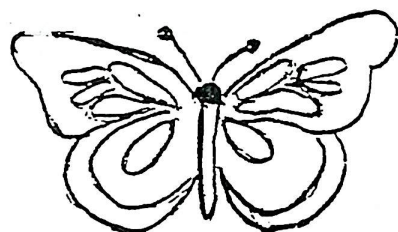
sienāzis

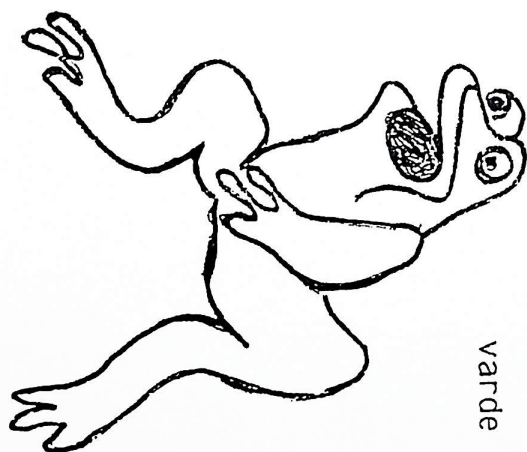
sivēns

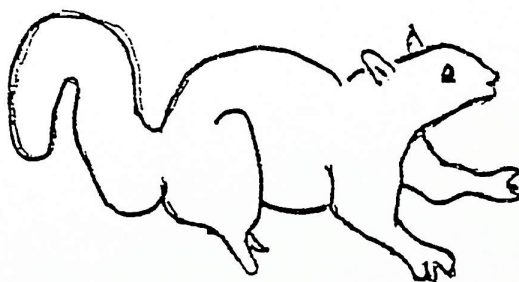
suns

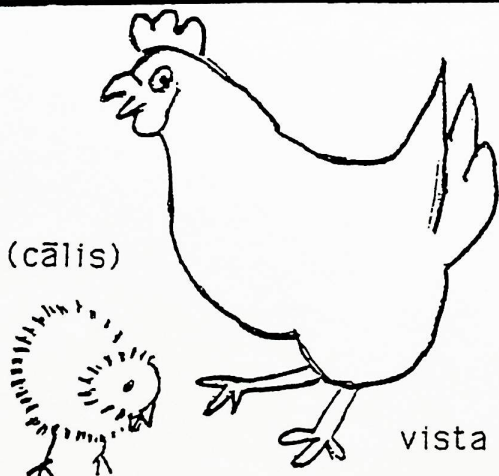
tauriņš

varde

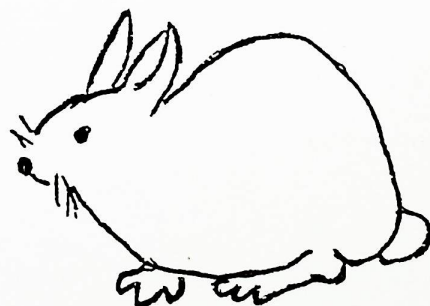

vāvere

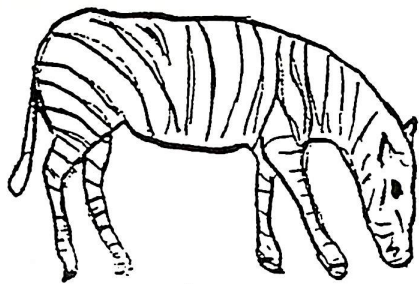
(cālis)

vista

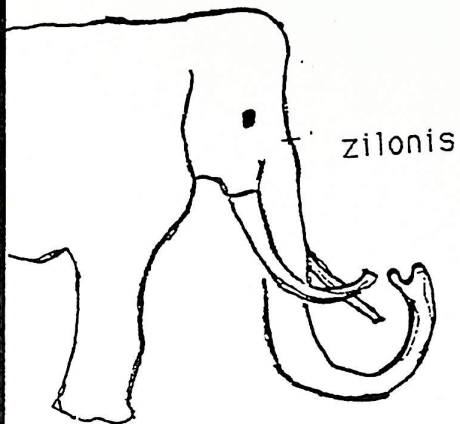

zaķis

zebra

zilonis

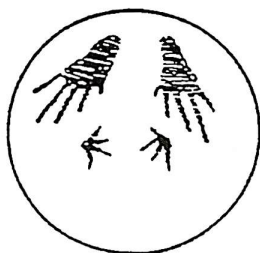
žirafe

ATRODI DZĪVNIEKUS.
IZKRĀSO UN IZSKAITI !

KAS TUR GĀJA ?

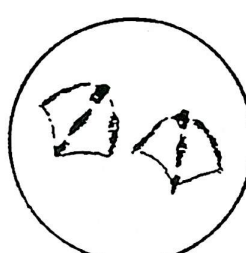
VARDE

LĀCIS

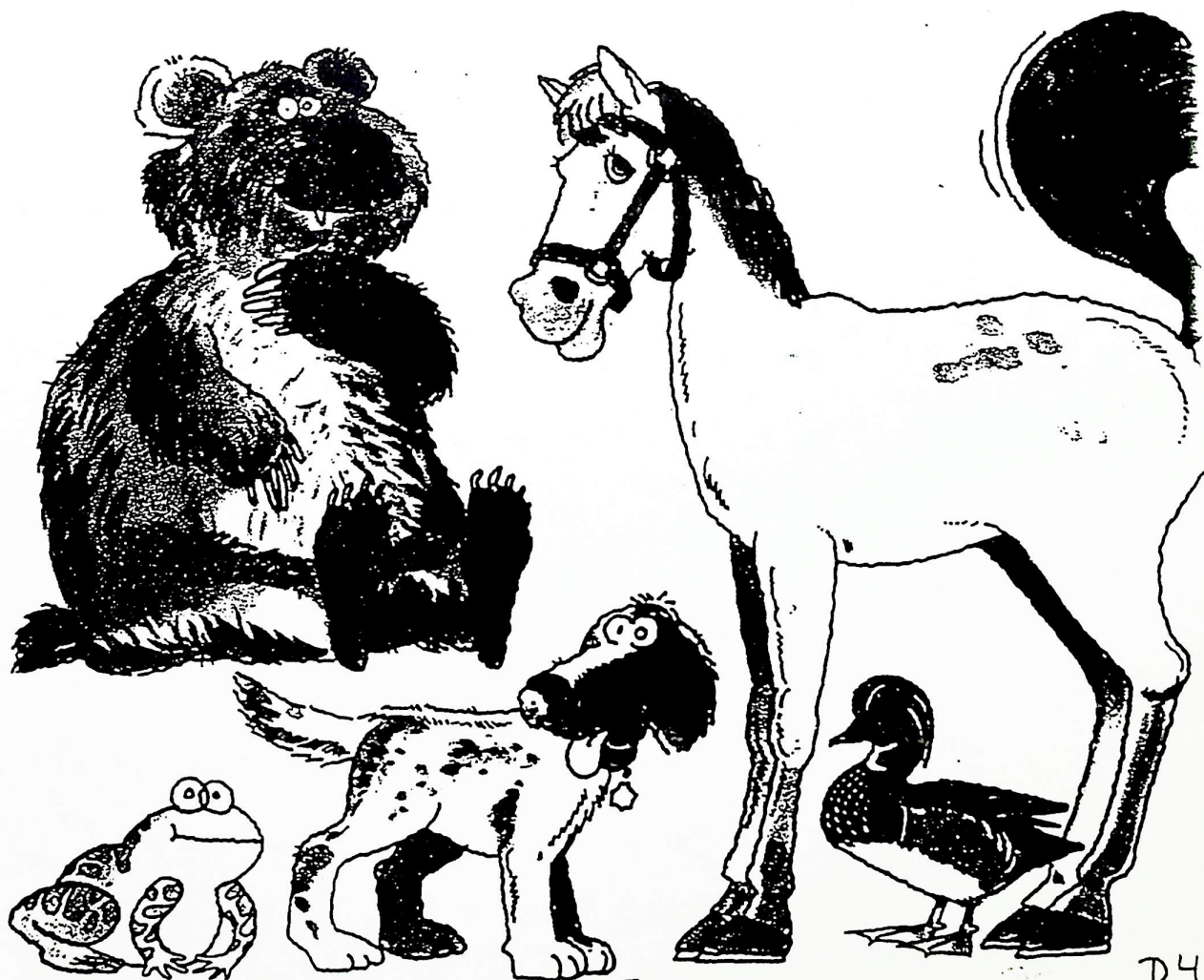
SUNS

PĪLE

ZIRGS

KAS TE NOTIEK ?

SKAITĪSIM NO GALVAS !

JĀNIS PORUKS

TRACIS

Mazs kaķīt's,
Mazs zaķīt's
Uz ceļa satikās
Un brīnījās.
„Kurp lēksi, zaķīti?”
- Uz kāpostiem, kaķīti!
Un tu tā lēnītēm? -
„Uz pelītēm!”
Kāpostiņš čaukstēja,
Pelīte pīkstēja;
Puisīt's klausījās,
Sunīt's ausījās.
Suns pakaļ zaķīšam,
Puisīt's - kaķīšam;
Ak, kas par riešanu,
Kas par skriešanu!

VIRZIENI

MĒRĶIS: iemācīt bērniem lietot dažus virzienus

VĀRDU PŪRS:

kur mārīte rāpo? pa kreisi, pa labi, uz augšu, uz leju,
augšā, lejā, stāv uz vietas, uz priekšu, atpakaļ .

NODARBĪBAS:

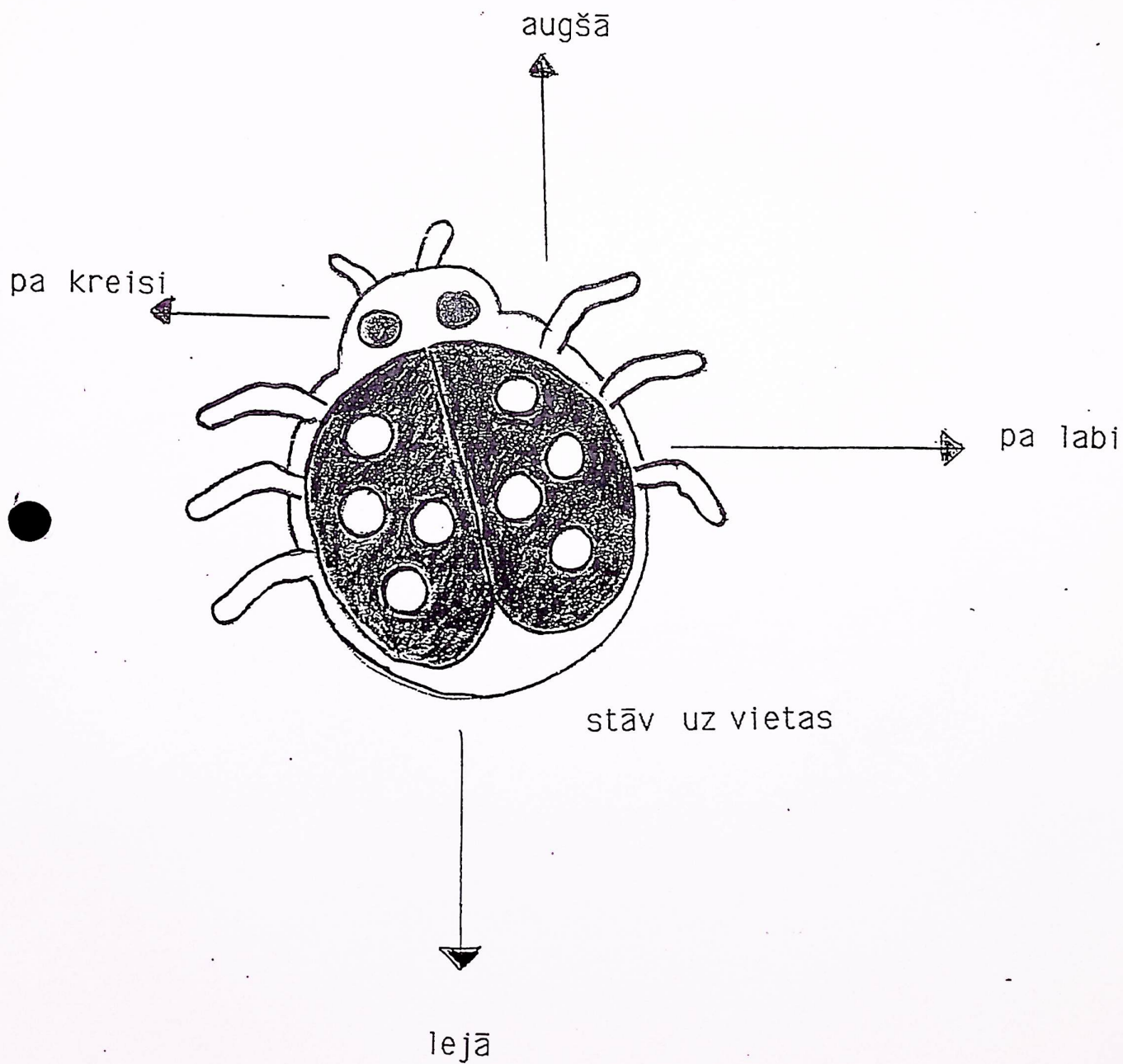
Mārīti izgriež, tad var to bīdīt visādos virzienos.
Katrs bērns var skaļi stāstīt kur viņš mārīti bīda.
Var izmantot klases telpu un trepes virzienu lietošanā.

VĀRDU ROTAĻAS:

VR VI Uz kuŗu pusi

KUR MĀRĪTE RĀPO?

Ē D A M A I S

MĒRĶIS: iepazīstināt ar un ierosināt skolniekus lietot ēdamvielu vārdus latviski.

VĀRDU PŪRS:

ko zaķīši stāda? kas tie ir?...āboli, banāni, bietes, bumbieri, burkāni, gurķi, kāposti, kartupeļi, ķirši, kukuruza, redīsi, sīpoli, tomāti, vīnogas, zemenes, zirņi...

palīdzēsim Snupijam salikt lietas ratiņos:
ābols, apelsīns, banāns, brokoli, brokastu pārslas, cāļa kāja, jogurts, kūka (cepums), kukuruza, maize(s šķēle), makaroni, olas, piens, sēne, siers, šķiņķis
uzzīmē pats, ko vēlies...un ieliec ratiņos

PIEZĪMES:

Lietas var izkrāsot, izgriezt, uzlīmēt uz kārtīm un likt Snupija ratiņos, vai spēlēt kārtis.
Izgriestās kartītes ieliec aploksnē, lai nepazūd.
Dziesmiņa par "līko desu" uzjautrinājumam.

VĀRDU ROTAĻAS:

VR II	Kas tas ir?
VR III	Kā te trūkst?
VR V	Lūdzu pasniedz man...

CAURSPĪDES

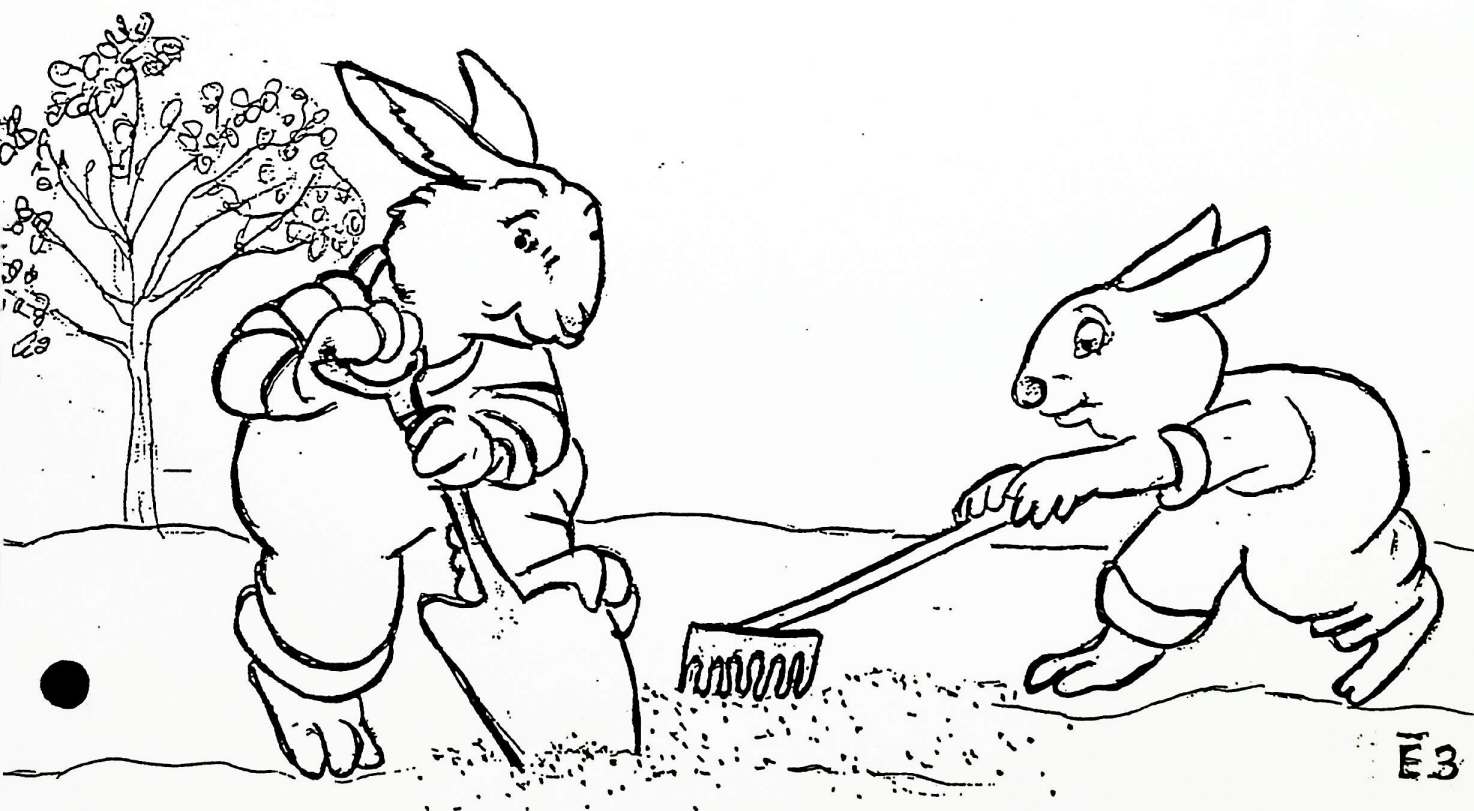
Mācot par ēdamvielām "ZAĶĪŠU DĀRZA" un "SNUPIJA RATIŅU" nodarbībās, caurspīdes būtu ļoti efektīvs veids, jo vajadzība tulkot pilnīgi atkristu.

Skolotājs varētu izgriezt lietas no caurspīdēm un pa vienai likt uz "Overhead projector", aicinot bērnus atkārtot teikto.

Tas būtu arī labs veids pārbaudīt zināšanas par attiecīgiem vārdiem.

Ja caurspīžu uztaisīšana nav iespējama, tad lapu pavairošana ir nepieciešama un pedagoģiski pieņemama.

KO ZAĶTŠI STĀDA:
KAS TIE IR ???

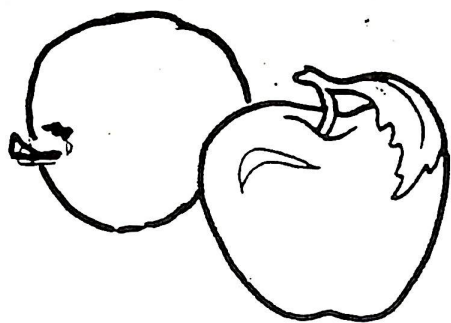
ATROD TOS SAVĀS KARTĪTES.

āboli bumbieri bietes gurķi kartupeļi olas

sēnes sīpoli siers maize brokastu pārslas piens

makaroni tītars tomāti zemenes vīnogas zirņi

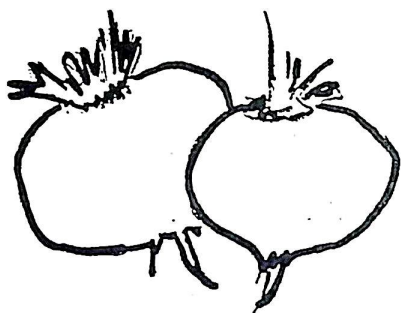
burkāni zivs banāni kukuruzas vālīte

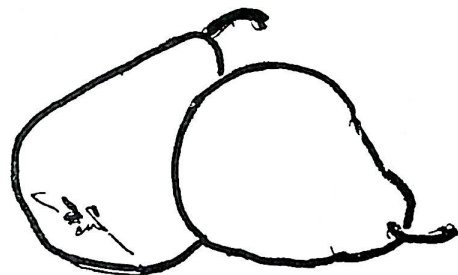
āboli

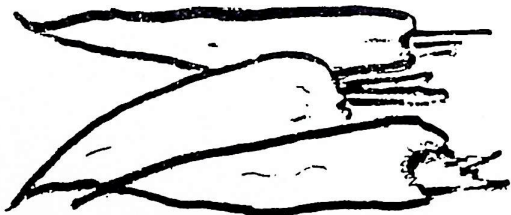
banāni

bietes

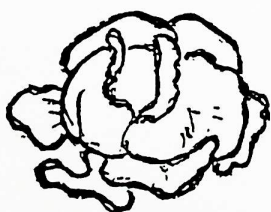
bumbieri

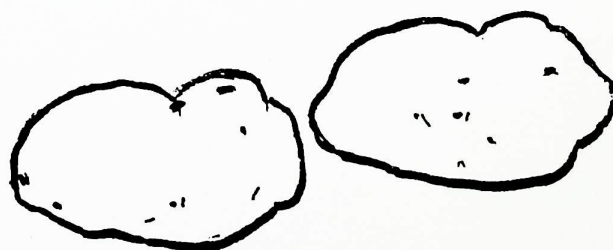
burkāni

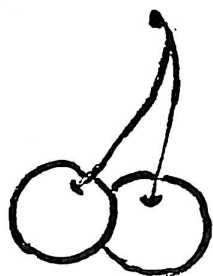
guļķi

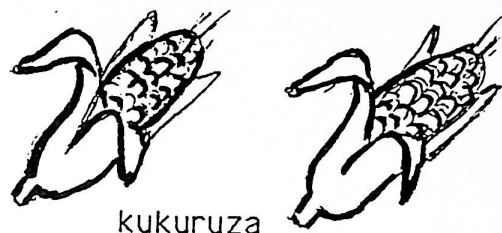
kāposti

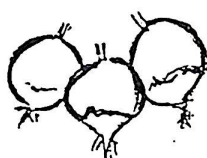
kartupeļi

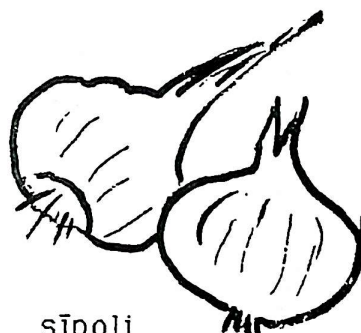
ķirši

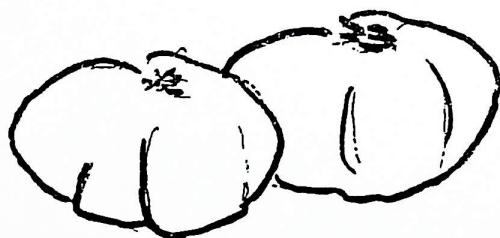
kukuruza

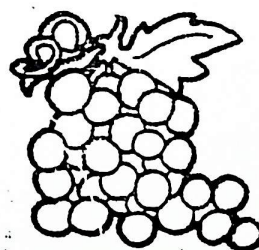
redīsi

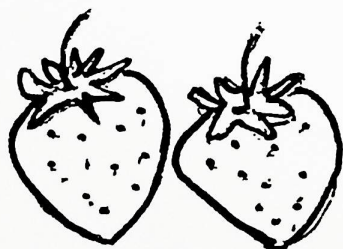
sīpoli

tomāti

vīnogas

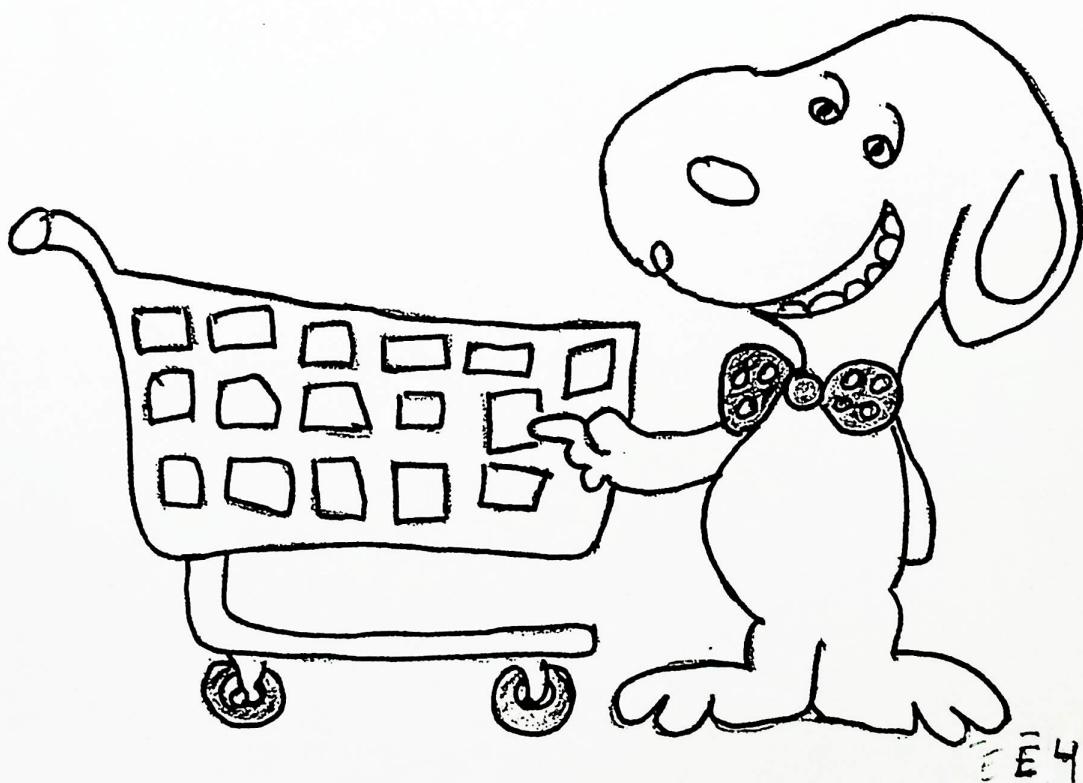
zemenes

zirņi

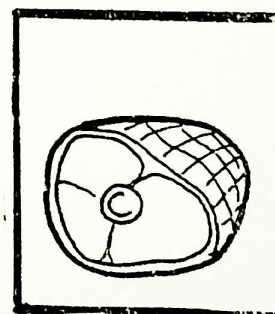
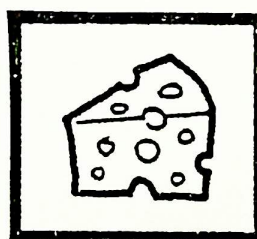
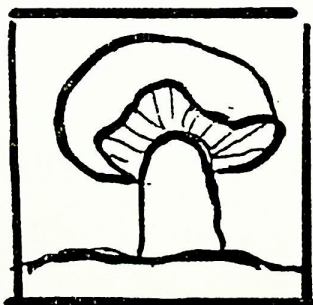
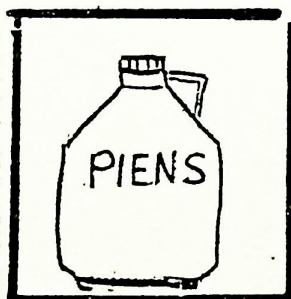
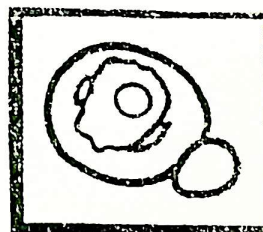
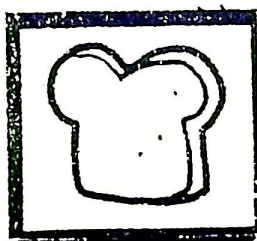
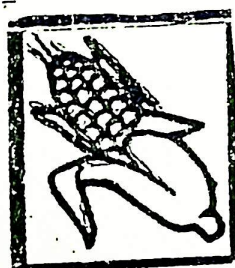
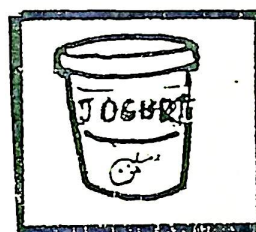
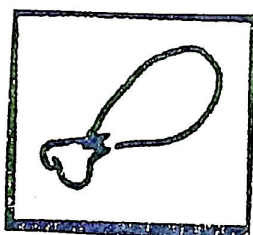
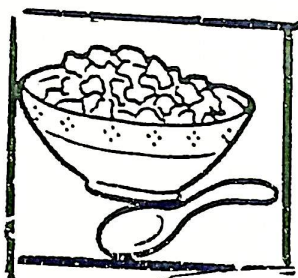
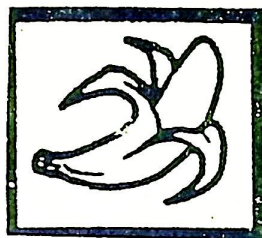
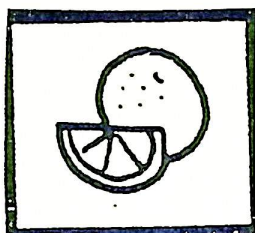
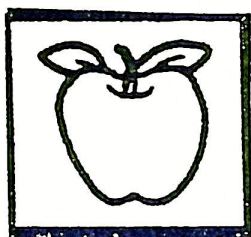
PALĪDZĒSIM SNUPIJAM PIEKRAUT

RATIŅUS I

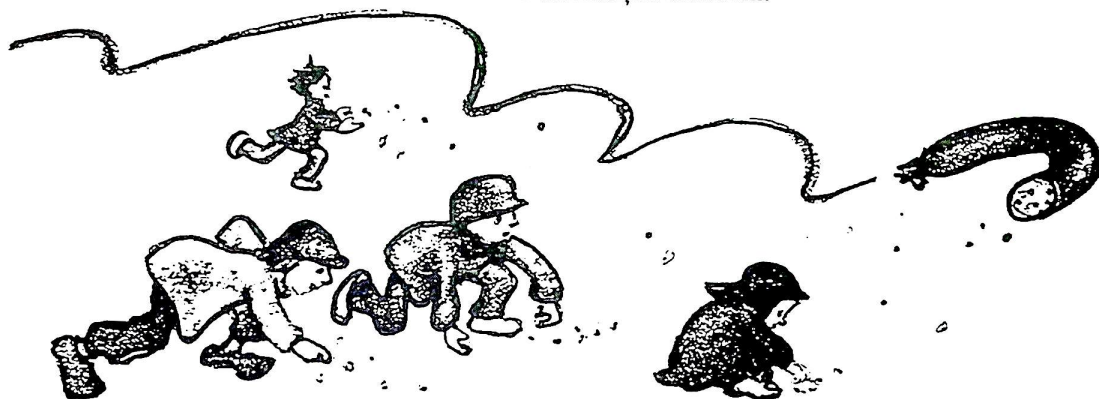
LIETAS KO KRAUT...

LĪKĀ DESA

2. Bērniņi pakaļāi,
Putraimiņus lasidami.

GADA LAIKI

MĒRĶIS: iemācīt skolniekiem saprast un lietot gada laiku nosaukumus

VĀRDU PŪRS:

gada laiki, gada laiks, pavasaris, vasara, rudens, ziema, pavasarī:

saule spīd, ziedi plaukst, tauriņi lido, es braucu ar riteni, silts

vasarā:

karsts, augļi gatavi, ogas gatavas, ziedi zied, es braucu ar riteni, es peldu, es zvejoju, atvilinājums, ods (odi) kož,

rudenī:

lietus, lietus līst, lapas krīt, sēnes, vējš

ziemā :

sniegs,sniegs snieg, auksts, sniegavīrs, sniega pārsla, kamanas, slēpes, slēpot, slidas, slidot, mana sniega grāmata

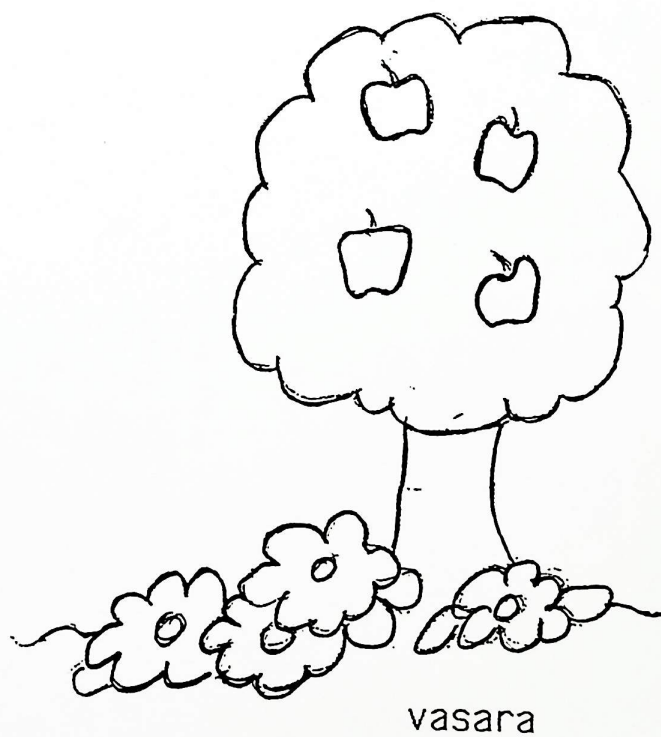
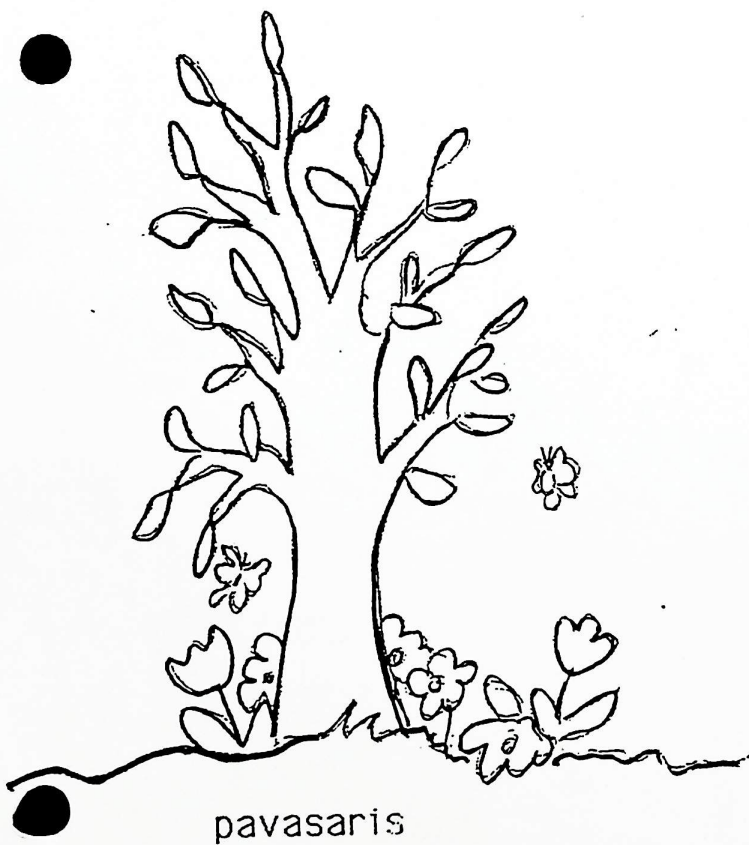
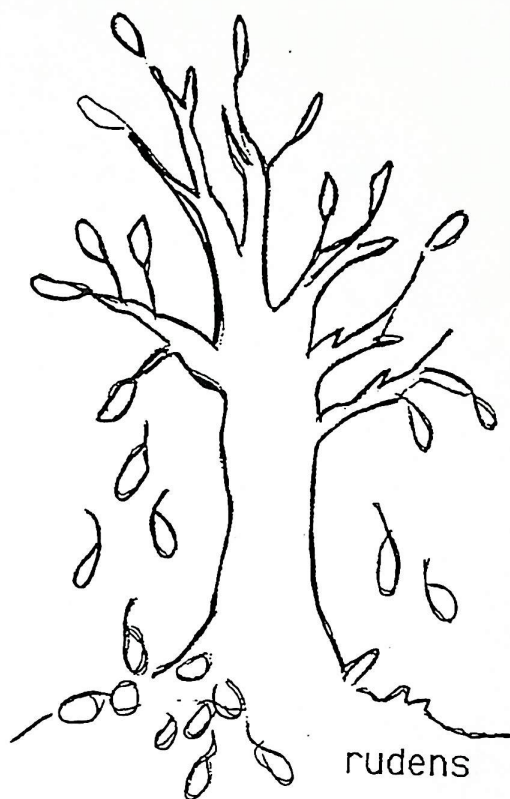
NODARBĪBAS:

-lapas var izkrāsot, pārrunāt; skolotājs iepazīstina ar ziemas grāmatiņu, un aicina bērnus iztaisīt savu, izvēloties savu gada laiku

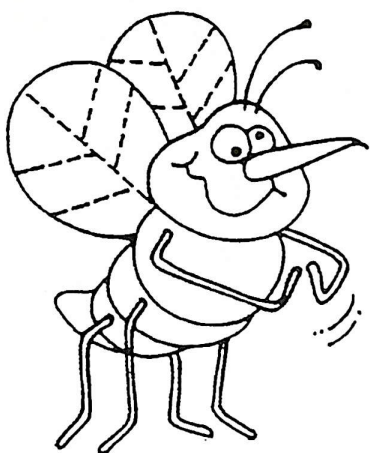
VĀRDU ROTAĻAS:

VR II   Kas tas ir?

GADA LAIKI

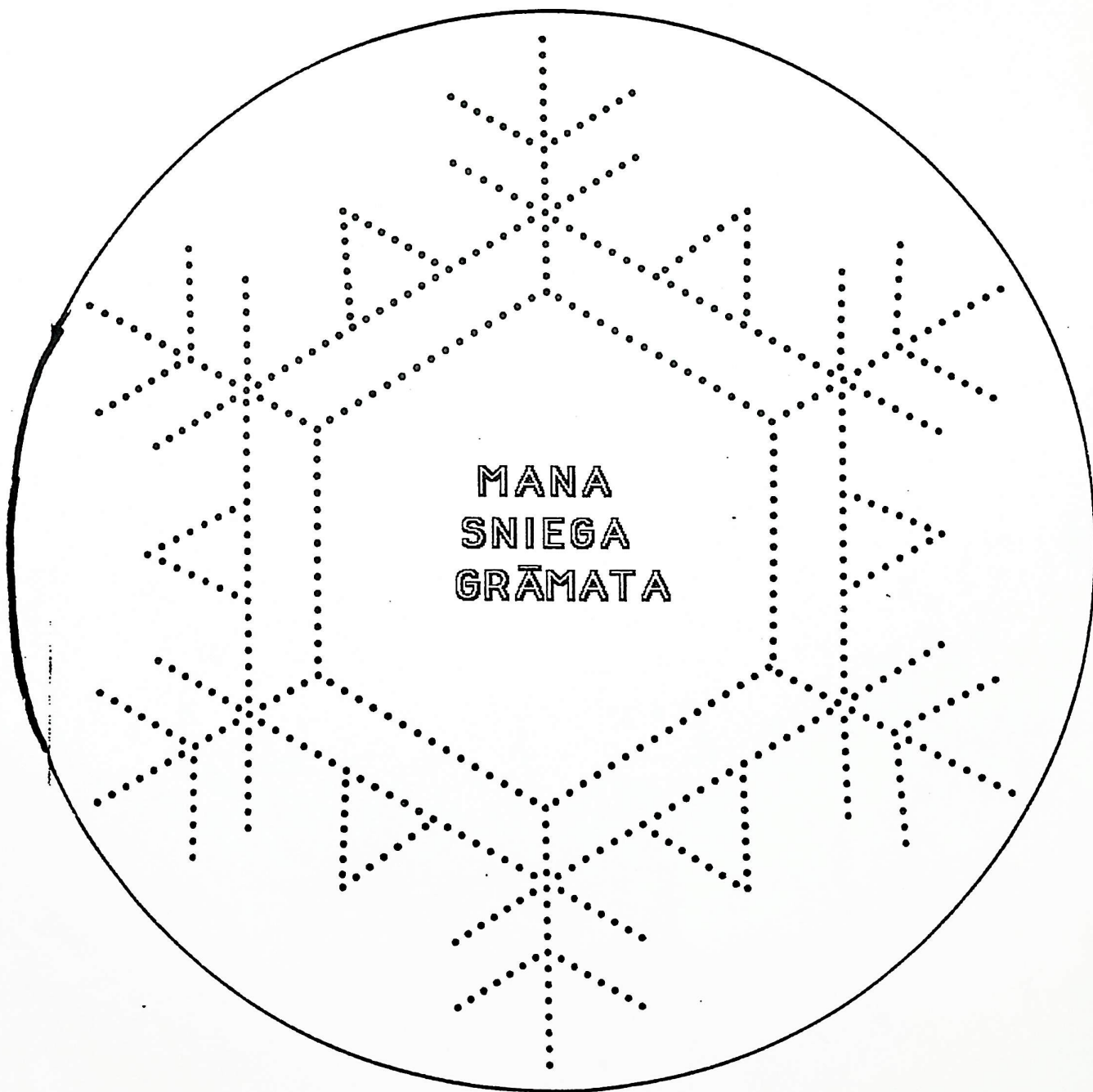
Izkrāso gada laikus.

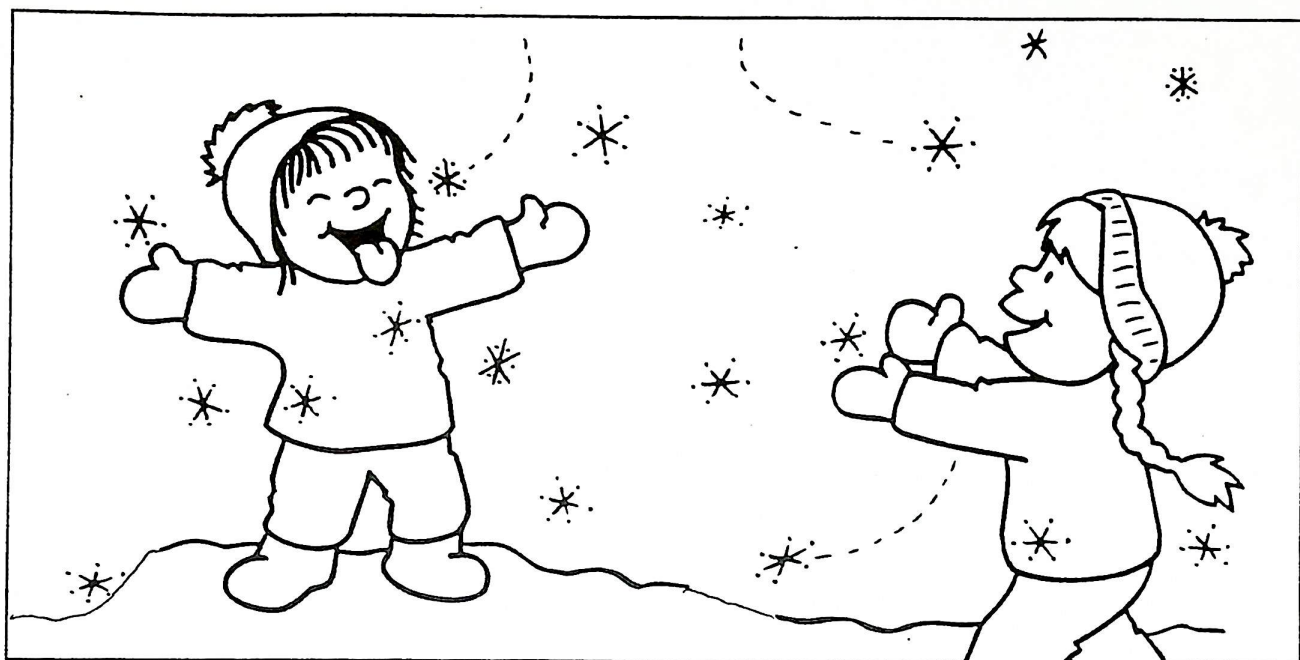
LIELĪGS ODS. KAD VIŅŠ TEV KOŽ
VASARĀ ?

DUNDURS, BITE, ODS...

Brum, brum ! zum, zum ! sī. sī !
Dundurs, bite, ods !
Viņi visi man tā
kož !

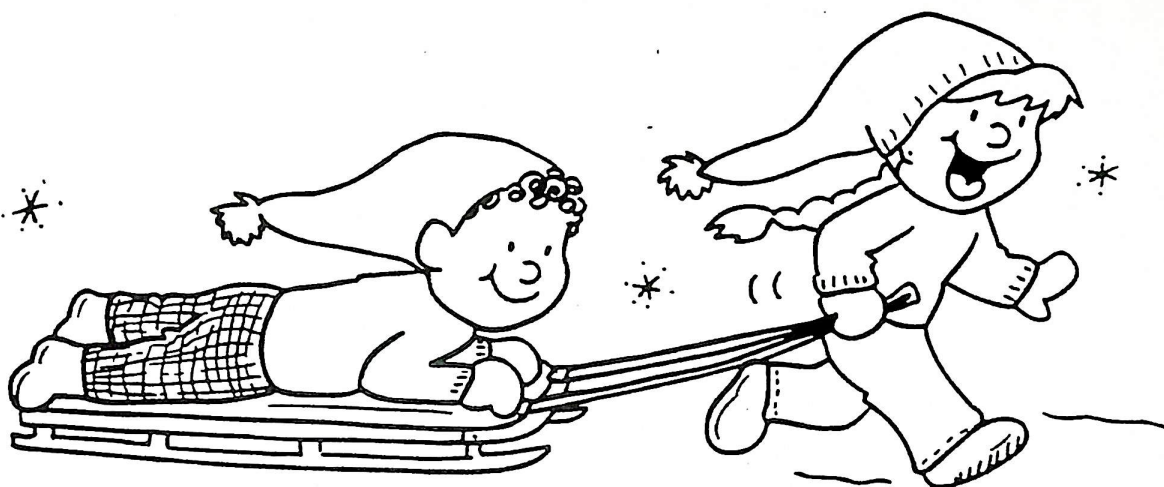

MĒS ĒDAM SNIEGA PĀRSLAS

SUNS ARĪ ĶER PĀRSLAS

MĒS BRAUCAM AR KAMANĀM

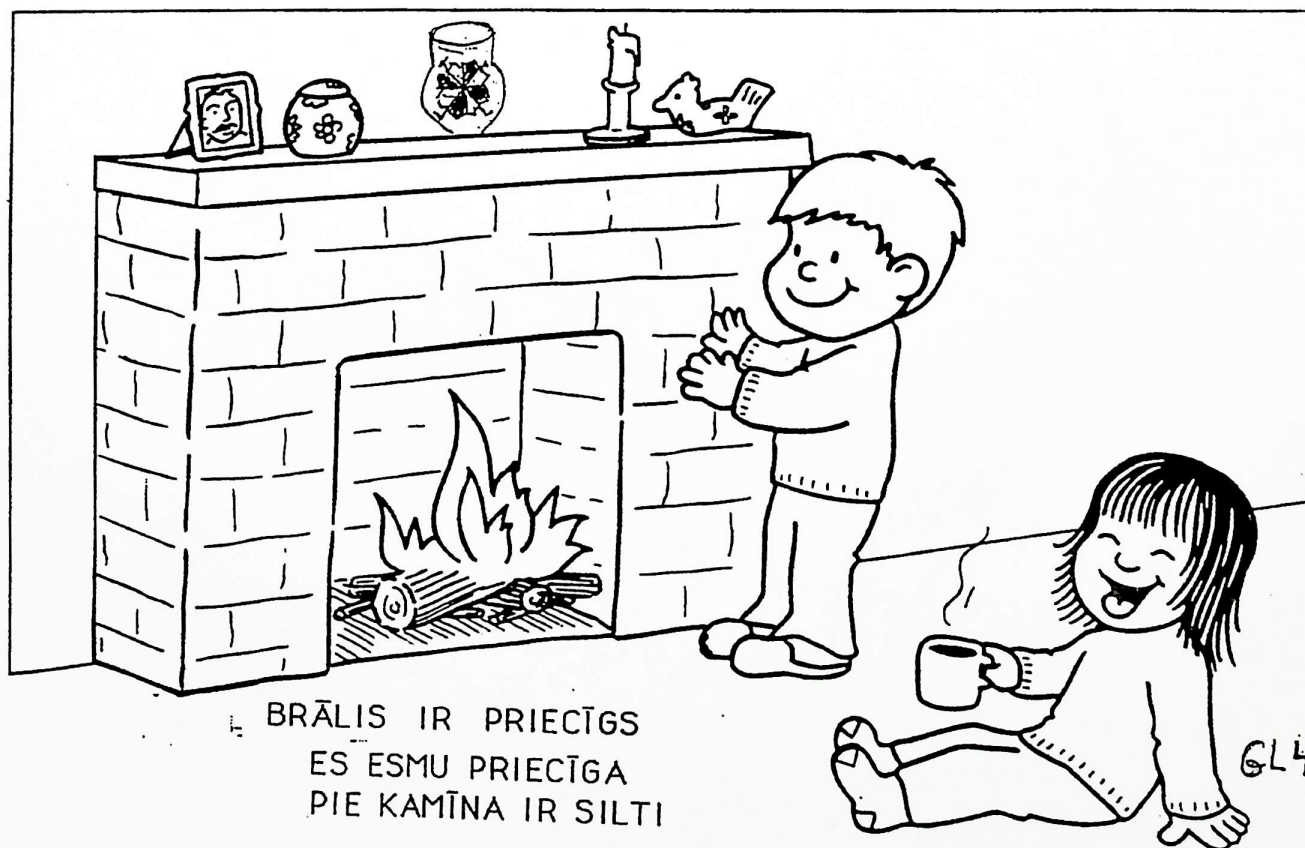

ES SLIDOJU

MĒS BŪVĒJAM SNIEGAVĪRU

SNIEGAVĪRS SMAIDA
SNIEGAVĪRS IR PRIECĪGS

VAJADZĪBA

MĒRĶIS: iemācīt skolniekiem praktiskas sadzīves izteicienus
mazmājiņas lietošanai

VĀRDU PŪRS:

uzruna: skolotāj' kundze, vai skolotāj" kungs,
vai es drīkstu iet uz mazmājiņu?
mazmājiņā ir pods, mazmājiņa ir arī vannas istaba,
mazmājiņu var arī saukt par vannas istabu ,
tu drīksti, paldies

NODARBĪBAS:

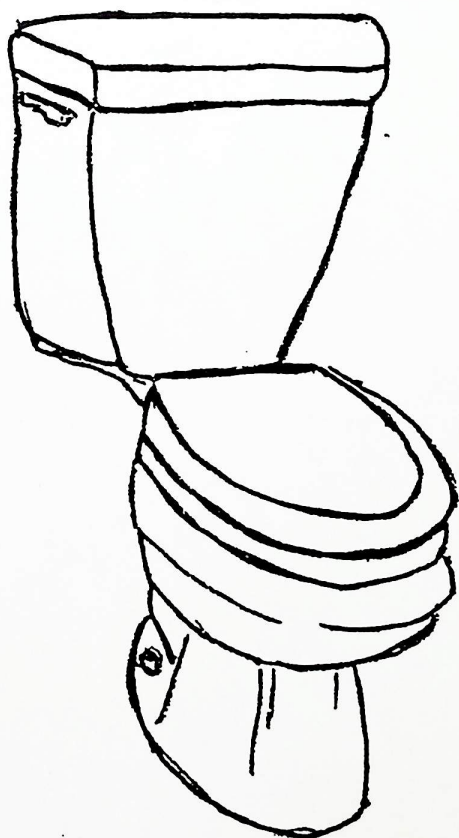
"poda lapu var pavairot" un ļaut bērniem izkrāsot
"jocīgā" veidā... ar puķēm, vai... utt...
vārdi lietojami katrā skolas laikā

Skolotāj' kundze (kungs),
vai es drīkstu iet uz mazmājiņu?

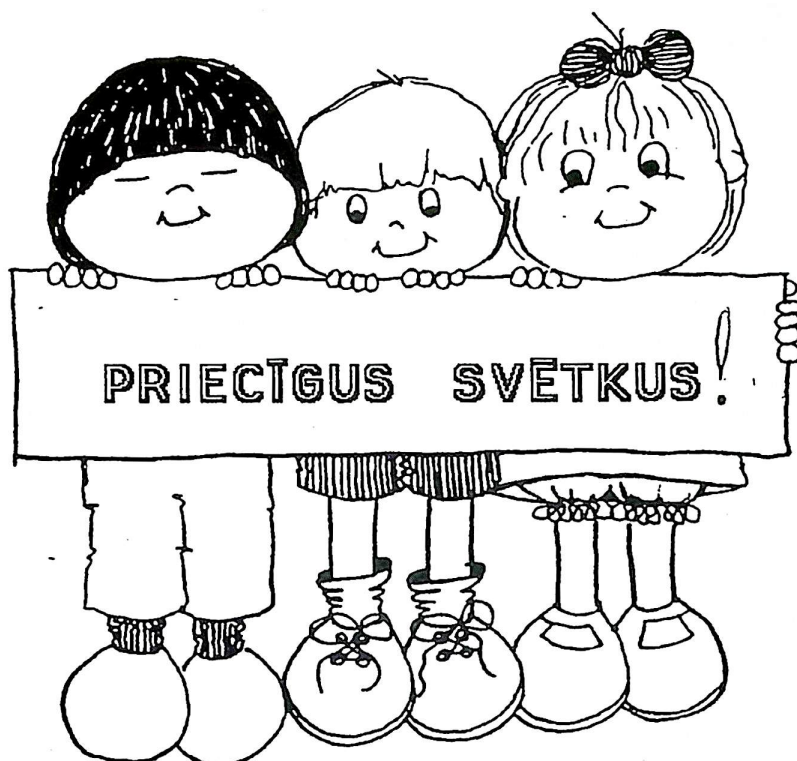
Mazmājiņā ir pods.
Mazmājiņu var saukt par vannas
istabu arī...

Tu drīksti.

Paldies.

V 1a

SVĒTKU TĒMAS:

MANA DZIMŠANAS DIENA
MANA VĀRDA DIENA

ZIEMSVĒTKI
ĶEKĀTAS /HALLOWEEN

JAUNSGADS

LIELDIENAS

PĻAUJAS SVĒTKI / THANKSGIVING

JĀŅI, MĀRTIŅI

18. NOVEMBRIS / 4th. of JULY

MĀTES DIENA (Tēva diena skolas brīvlaikā)....

SVĒTKI

MĒRĶIS: iepazīstināt skolniekus ar latviskām svētku tradīcijām, svinot un salīdzinot ar vietējām "izdarībām"

VĀRDU PŪRS: dzimšanas diena, vārda diena, Ziemsvētki, piparkūciņas, pīrāgi, kliņģeris, eglīte, svecītes, bumbuji, dāvana/ dāvanas, priecīgus Ziemsvētkus! Jaungads.Laimīgu jauno gadu! Ziemsvētku vakars... Ķekatas/budeži, (Halloween), melnais kaķis, ķirbis, Lieldienas, Lieldienu zaķis, Lieldienu ola, šūpoles Priecīgas Lieldienas ! Jāņi, Līgo dziesmas, dziedāt, vaiņags, Mārtiņi, Pļaujas svētki (Thanksgiving), tītars utt... 18. novembris, Latvija, Latvijas brīvība, karogs - sarkans, balts, sarkans Mātes diena, kartīte, zīmēt, es zīmēju puķes, es taisu kartīti māmiņai

PIEZĪMES:

Šīs nodaļas uzdevums ir iepazīstināt bērnus ar latviskām tradīcijām, tādēļ, skolotājam jāveltī laiks izstāstīšanai bērniem saprotamā valodā, bet tomēr lietojot "SVĒTKU" vārdu pūra vārdus , kur var.

Īsi apraksti par latviskām tradīcijām ir pielikumā. Vēlams lietot caurspīdes, kur var.

Ziemsvētku vecītis →

SVĒTKI

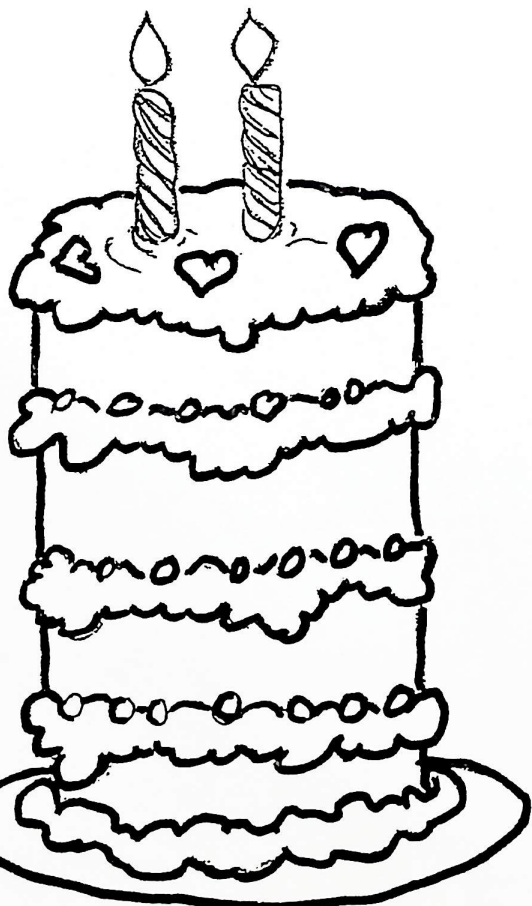

mana dzimšanas diena

mana dāvana

Paldies!

Kas tur iekšā?

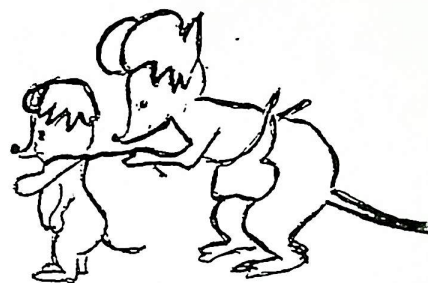

mana kūka

Cik tev gadu?

Piezīmē sveces klāt.

PĻAUJAS SVĒTKI

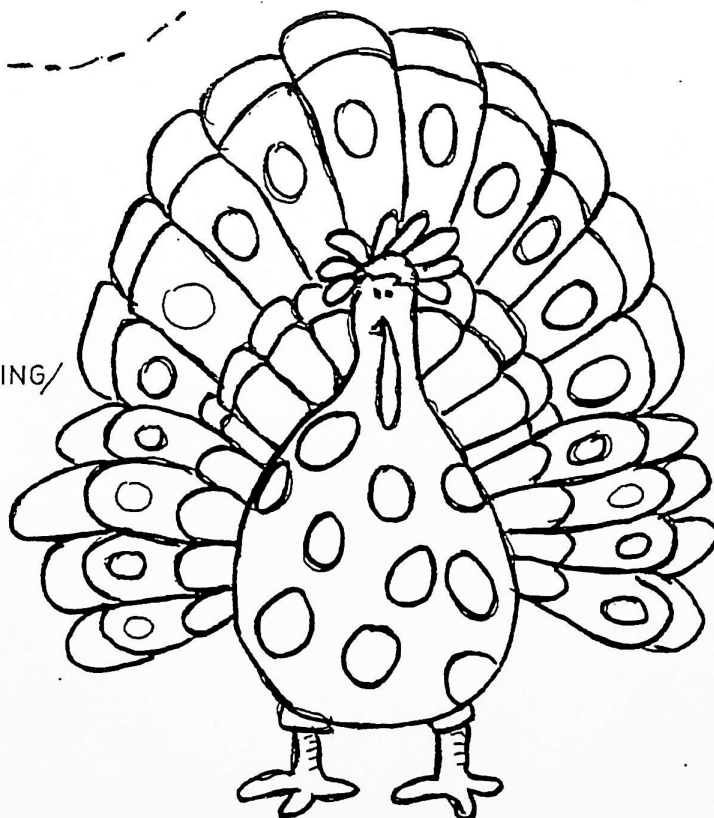

Ārija Rubene (zīmējumi)

zēns pušķo ar kūlī

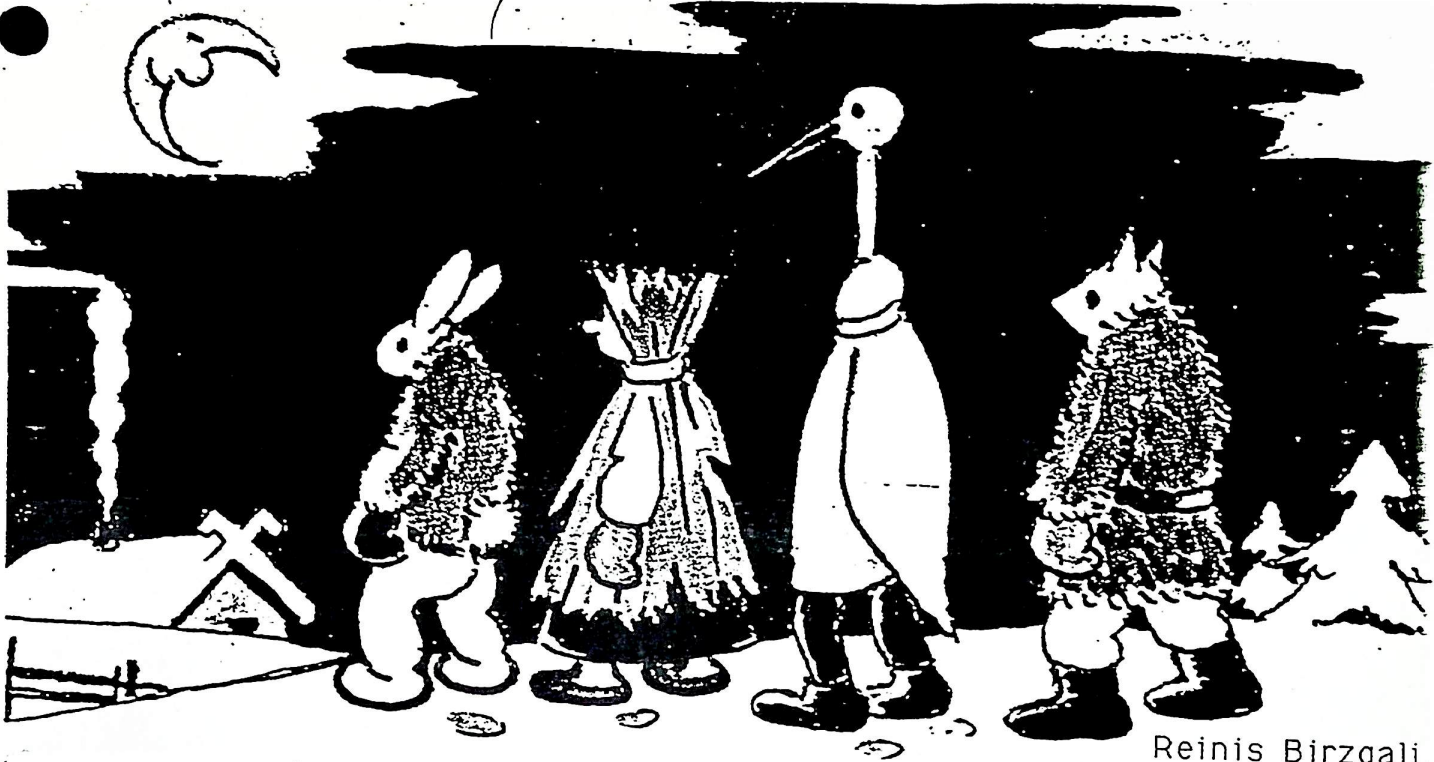
THANKSGIVING/
Tītardiena

SALĪDZINI PĻAUJAS SVĒTKUS AR THANKSGIVING...

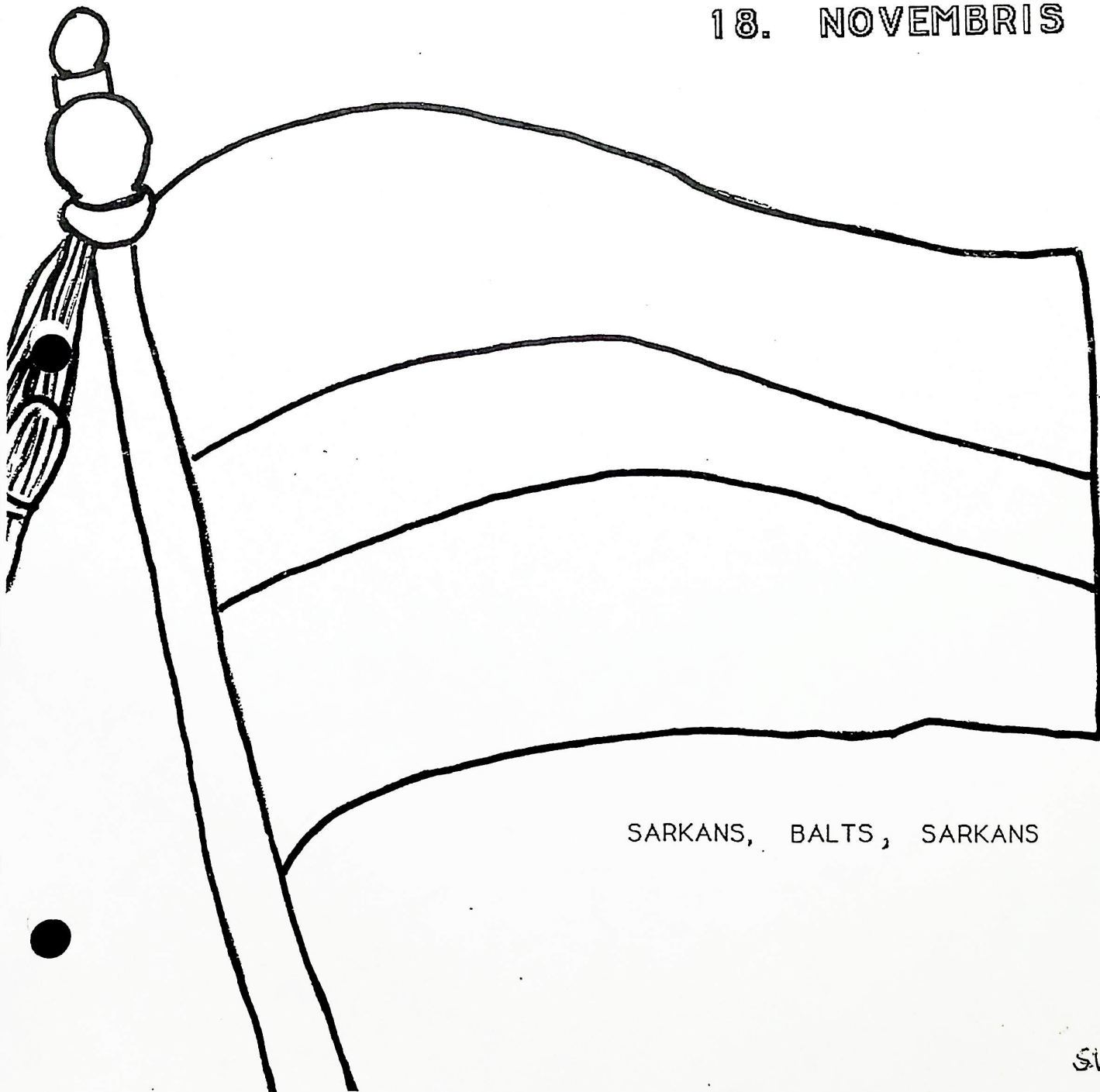
SV4

ĶEKATAS (BUĒĻI)

LATVIJAS KAROGS

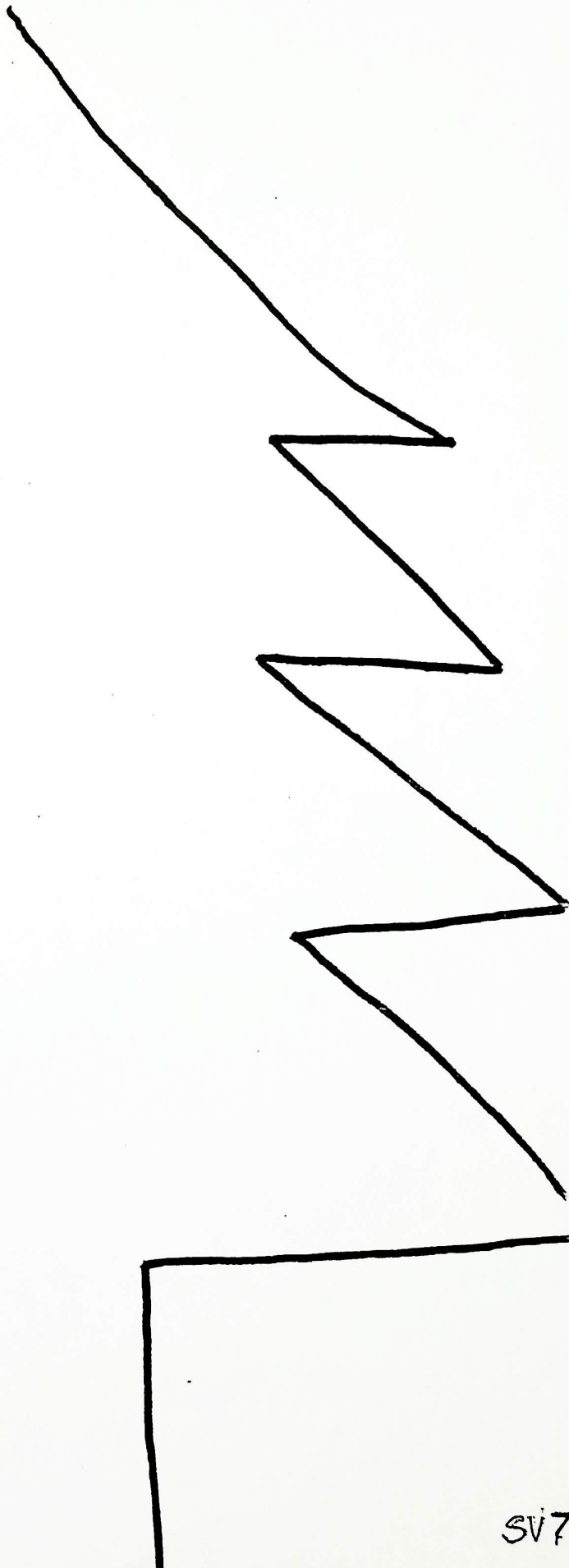
18. NOVEMBRIS

SARKANS, BALTS, SARKANS

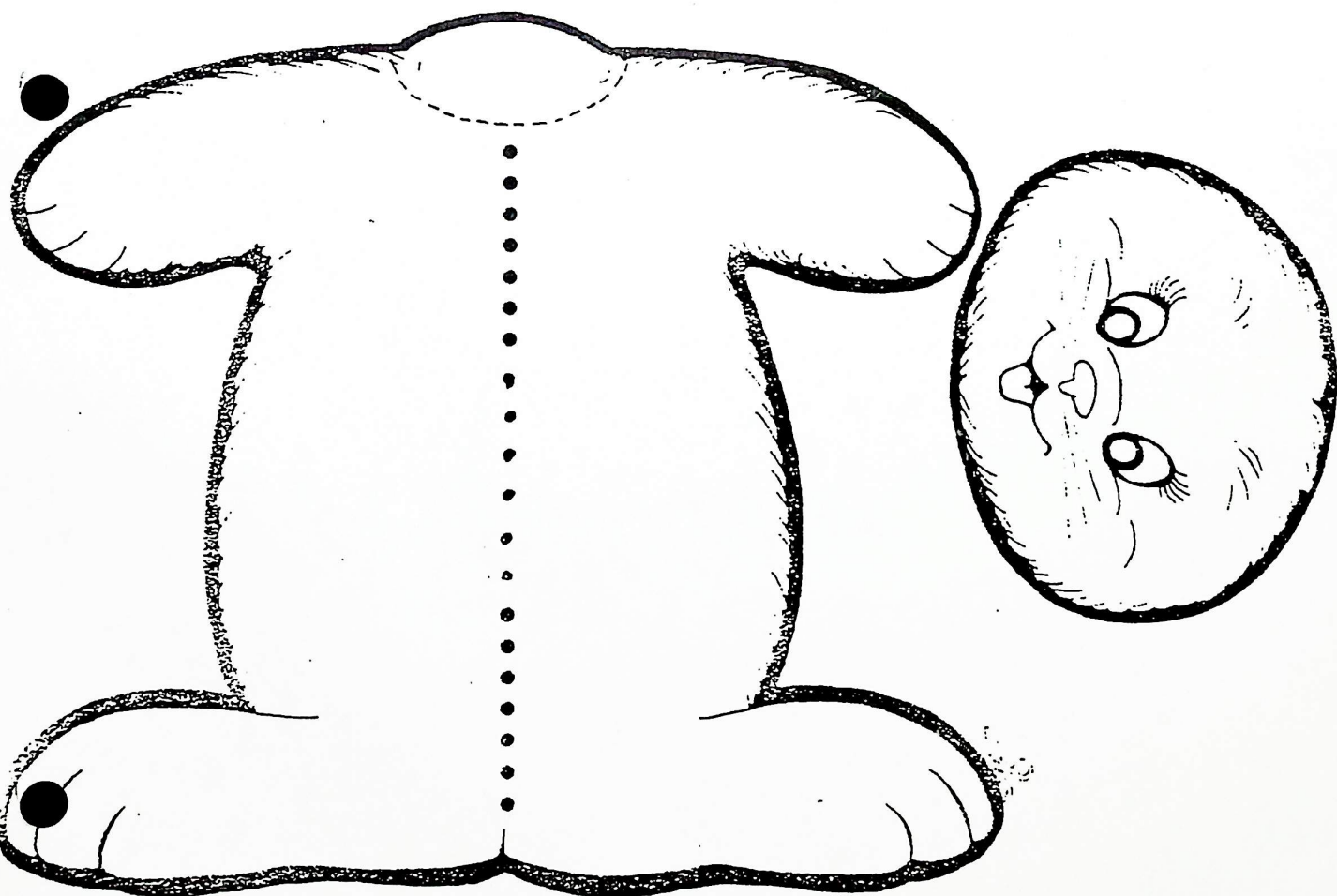
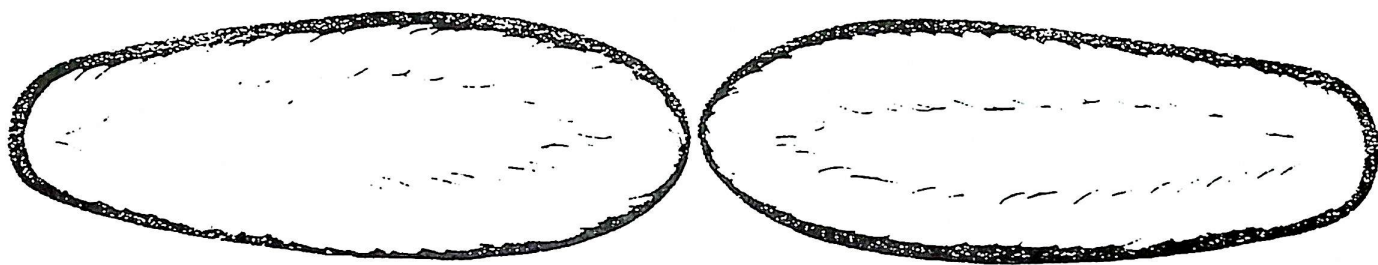

SALIEC ZAĻU LAPU UZ PUSĒM, IEVELC LĪNIJAS UN IZGRIEZ.
Iztaisi 4, vai 8 tādas eglītes, un salīmē visas pa vidu.
Būs skaista eglīte uz tava galda. Var izpušķot kā grib.

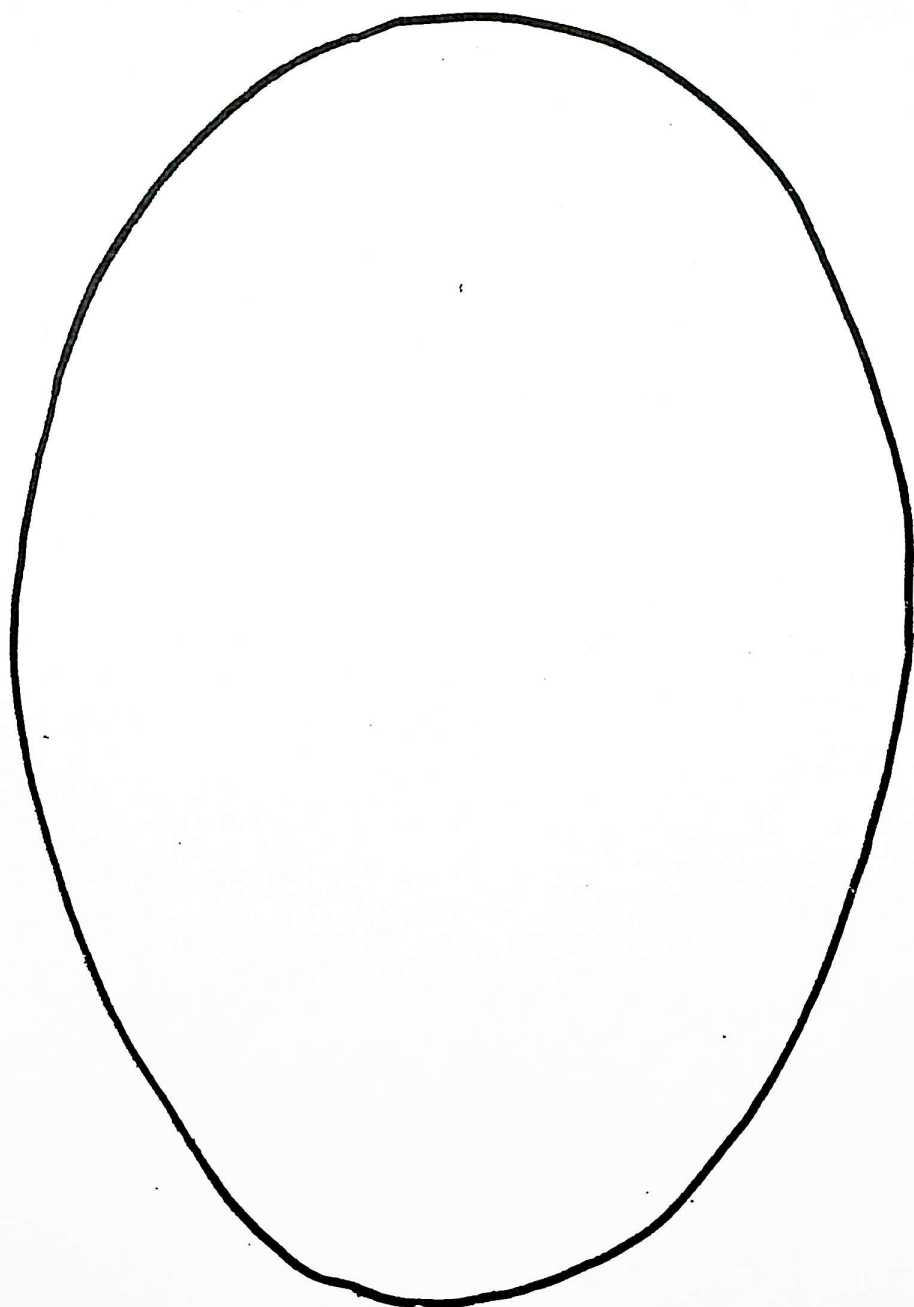
LIELDIENU ZAĶIS

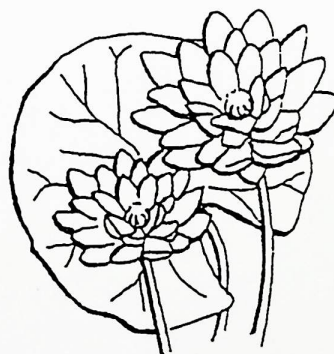
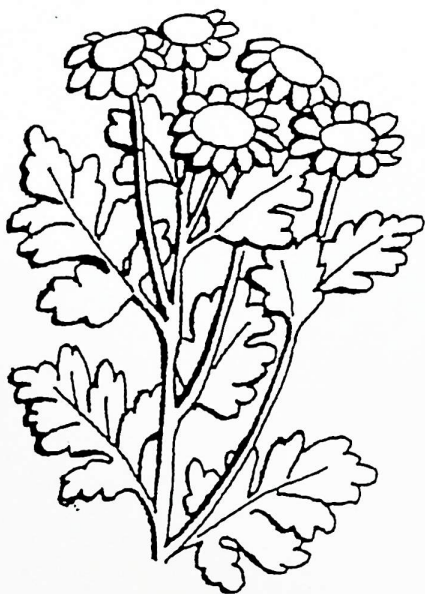
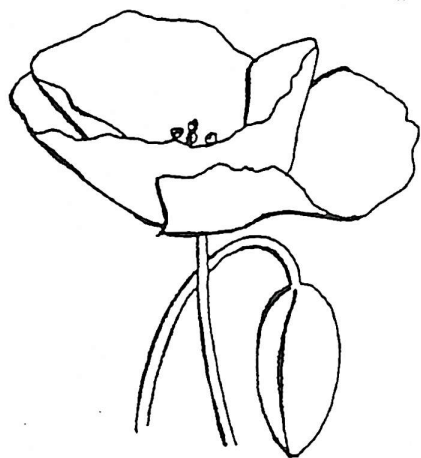
SV 8

Ieliec zaķi grozā pie olān

IZKRĀSO LIELDIENU OLU

PUĶU PARAUGI MĀTES DIENAS KARTĪTEI

MĀTES DIENAI. DZIEDĀSIM KOPĀ !

1 Es sa-va - i mā-mi-ņai Kā sir-sni-ņa a - zo-tē,
Kā sir-sni-ņa a - zo-tē, Kā pu-ķī - te dār-zi - ņā.

VAI ATCERIES?

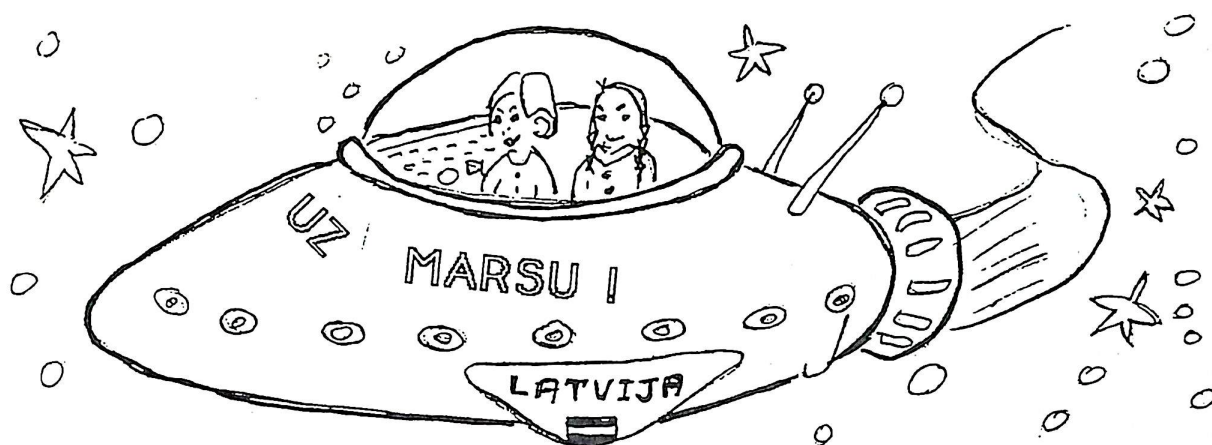
MĒRĶIS: pārbaudīt iemācīto

VĀRDU PURS: visi iepriekš iemācīte vārdi un izteicieni

NODARBĪBAS: lietojot "Marsa temu", skolotājs uzaicina skolniekus minēt vārdus vai izteicienus no zināmām temām, vadoties pēc laika un vajadzības. Marsa aktivitāti var lietot arī temu beidzot kā "nostiprināšanas" mācību līdzekli

Marsieši grib iemācīties latviski.

Kādus vārdus tu viņiem mācīsi ?

par ēdieniem

par krāsām

par skaitļiem

par jūtām

par sasveicināšanos

par draugiem

par sevi

par citu

VĀRDU ROTAĻAS

Lai padarītu valodas mācīšanos dzīvāku, ir ieteikts izmantot pienācīgas vārdu rotaļas. Tās var lietot ar mazām grupām, kamēr skolotājs nodarbojas ar atsevišķiem bērniem, kam ir vajadzīga papildus palīdzība.

VR I

PAZUDUŠAIS SKOLĒNS: mācoties klases biedru vārdus, visi aizsēdž acis, viens skolēns paslēpjas. Skolotājs jautā: "Kas nav šeit? Vai Ēriks ir šeit?" – Skolēni atbild: "Jā, viņš ir šeit"/ "Nē, viņš nav šeit!"

TEMAS: ES

VR II

KAS TAS IR? Viens skolēns tēlo skolotāju; viņam iedoti dažādi attēli no sekojošām temām: ĒDAMAIS, DZĪVNIEKI, SKAITĻI, KRĀSAS, GADA LAIKI, utt...uzvarētājs ir tas, kas zin atbildes, un savāc attēlus.

TEMAS: ĒDAMAIS   DZĪVNIEKI   SKAITĻI   KRĀSAS
GADA LAIKI

VR III

KĀ TE TRŪKST? Skolotājs parāda skolniekiem paplāti pilnu dažādiem priekšmetiem, noņemot nost pa priekšmetam, un prasot: Ko es noņēmu? Kas tas ir? (lai būtu nominatīvā). Skolnieks, kas uzmin visvairāk priekšmetus, uzvar.

TEMAS: ĒDAMAIS   KRĀSAS

VR IV

KĀ ES JŪTOS? Parādot caurspīdi, vai lietojot lapu "KĀDS/KĀDA ES ESMU? Skolotājs var jautāt, ko seja parāda. Skolnieks, kas var uzminēt visas seju izteiksmes, uzvar.

VARIANTS: katrs skolēns var iztēlot jūtas - citiem būtu jāuzmin. Uzvar tas, kas visvairāk var notēlot, un klase var uzminēt.

VR V

LŪDZU PASNIEDZ MAN. Uz galda saliek dažādus priekšmetus: augļus, saknes, rotaļlietu dzīvniekus, krāsu priekšmetus utt... Skolēns, kurš visvairāk atcerēsies priekšmetu vārdus, uzvar.

TEMAS: ĒDAMAIS KRĀSAS DZĪVNIEKI

VR VI

UZ KURU PUSI? Viens skolnieks iziet no istabas, pārējie paslēpj kādu priekšmetu. Skolēnu iesauc atpakaļ un aicina viņu atrast paslēpto mantu. Skolnieks jautā: "Kur man iet?" Klase: "Ej piecus soļus uz priekšu, vai trīs soļus pa labi..." utt.

TĒMAS: VIRZIENI

VR VII

NUMURU LOTTO: Izgrieziet 8 Lotto kartītes (klātpieliktas). Iedodiet vienu vai divas kartītes katram skolniekam. Izdaliel gaudīgus, ko likt uz numuriem, un norunājiet cik numuriem jābūt apsegtiem, lai būtu LOTTO.

TEMAS: SKAITĻI

VARIANTS: Var lietot bildes no dzīvnieku, ēdamlietu, gada laiku, jūtu un krāsu temām...- un spēlēt kā Lotto...

VR VIII

ZVĒRU DĀRZA ĪPAŠNIEKS: ar dzīvnieku kartītēm var spēlēt vairākos veidos:

1. mācoties dzīvnieku vārdus; klausoties un atkārtojot dzīvnieku vārdus

2. izdalot katram skolniekam pa trim vai vairākām kartītēm, tad izsaucot zināmus dzīvnieku vārdus
-kam visvairāk izsaukto dzīvnieku kartītes, tas uzvar...
3. spēlējot "Zvēru dārza īpašnieku", skolniekam ir jāsaka:
manā zvēru dārzā ir: "....."
tas, kas var nosaukt vairākus zvērus pareizi, kļūst
ĪPAŠNIEKS. Šeit nav svarīgi, kurš zin visvairāk, bet
jāuzsver kāds minimums: piem.: 5 zvēru vārdus, vai
10 utt...

NUMURU

LOTTO

7 bērnēm

6	1	3	5
2	7	10	9

7	9	1	3
10	5	6	8

5	9	2	4
10	7	3	6

5	9	4	8
3	7	10	6

4	5	10	2
7	9	3	1

2	4	6	9
1	3	5	7

3	6	9	7
5	2	10	1

LATVISKAS SVĒTKU TRADICIJAS

APRAKSTI UN TAUTAS DZIESMU PIEMĒRI

ZIEMASSVĒTKI

Ziemassvētkus senie latvieši atļāvās svinēt visilgāk – četras dienas, no 20. līdz 23. decembrim. Līdz sagaidīja, kad pati isākā diena gadā atkal par mazu spridīti pagarinās, atkal gaisma ceļas un sākas jauns Saules gads.

Ļoti daudzas senās tautas ticēja, ka reizē ar gaismu dzimst arī kāda dievība. Latviešiem pats senākais priekšstats par Dievu saistās ar debesīm, debesu gaišumu.

Senā latviskā dievestība un kristīgā ticība satur daudz labu domu, bet ir arī atšķirības. Atšķirīga ir Ziemassvētku svinēšana. "Klusa nakts, svēta nakts" 24. decembrī stipri atšķiras no liksmajiem saules atgriešanās svētkiem. Tāpēc svētīsim tos īstenos Saulgriežos – no 20. līdz 23. decembrim!

Lai palīdzētu saulītei, Ziemassvētku vakarā apkārt vilka blūķi, kuru vēlāk sadedzināja. Šī darbība simbolizēja gan saules atgriešanos, gan arī visa vecā gada grūtumu un ļaunumu iznīcināšanu. Uguns šķīstīja, līdzīgi Jāņugunij gada otrā pusē. Šajā brīdī vispirms vajadzēja tikt vaļā no savas iekšējās tumsas, tapt gaišākam un tīrākam.

Masku gājienu jēga ir nopietna – aizbaidīt ļaunumu, vairojot cilvēku un zemes auglību, tomēr pašu būdēļu gājieni ir liksmi un priecīgi. Tanis mājās, kurās būdēļi vai čigāni neiegrīzās, neko labu nākamajā gadā cerēt nevarēja.

Ja masku neesi pagatavojis, tad vismaz pārgērbies tā, lai tevi nepazīst (parasti – puisis par meitu, meita – par puisi). Būdēļu gājiena priekšgalā parasti iet Budēļtēvs, kam līdzi ir rikste. Neviena no šīs rikstes nevainjās, jo tā nodrošināja veselību, tāpat kā pūpolzars Lieldienās.

Daudzas rituālrotaļas par Kazu un Vilku, Sauli un Mēnesi rāda Gaismas cīņu ar Tumsu, tāpēc ejamas tieši Ziemassvētkos, lai pēc šiem svētkiem Gaisma, Tumsu uzvarējusi, atkal sāk pieņemt tiesības. Nu saulīti noķert vairs nevarēs!

2. Nu atnāca Ziemas svētki,
Nu naudiņa jātērē.

ĶEKATAS / BUDEĻI

1. Lab-va-ka-ru, na-ma mā-te, Lab-va-ka-ru, na-ma mā-te,
Vai gai-dī - ji bu - dē - līš' , Vai gai-dī - ji bu-dē-liš' ?

2. Vai būs gaļa izvārīta,
Vai būs alus izbrūvēts?
3. Ja būs silta istabiņa,
Tad būs laba valodiņa.

Čī - gu, ča-gu za-ķītš lē-ca No krū-mi-ņa krūmiņā ,
Tā čī - gā - ja bu-de-lī-tis No cie-mi-ņa cie-mi-ņā .

Paātri
1. Ķe - ka - tā , le - ka - tā , Lēk-sim kā-ļu dār-zi-ņā ,
Lai aug kā - li , kā - pos-ti - ņi A - pa-ļā-mi gal-vi-ņām.

LIELDIENAS

Senāk Lieldiena jeb Lielā diena svinēta tad, kad – kā priekšā saka pats vārds – diena kļuvusi lielāka, ilgāka par nakti. Parasti tas ir 20. vai 21. martā. Nu saule iet vairumā un tumsai vairs to nepieveikt. Jaunākos laikos Lieldienas svin pēc baznīcas kalendāra. Līdz ar to Lieldiena ik reizi ir citā datumā un pat mēnesī. Bet galvenā atšķirība, protams, ir jēgā, ko ieliekam šajos svētkos.

Lielā diena ir ista saules daudzinašanas diena. Jau no rīta jāgaida saules lēkts, jāmazgā mute pret sauli tekošā ūdenī, jākrāso olas – auglības un saules simbols. (Pavaicā savam mazajam brālītim vai māsiņai – ko nozīmē olas viduci košais dzeltenums, kad ledus čaulu sasit un sniega baltums izkusis. Nu, protams, sauli, viņš teiks.)

Arī šūpolēs šajā dienā šūpojamies tāpat kā saule pie debesīm. Neaizmirsti, pirms kāp šūpolēs, tās trīs reizes dziedot apstaigāt, neaizmirsti, ka šūpoļu kārējiem un šūpotājiem jādod cimdi vai zeķes, vismaz košākā ola. Ola jādod arī tam, kas tevi noper Lieldienas rītā. Tautas tradīcijā nopērt ar pūpola vai izplaucēta bērza zaru nozīmē apveltīt nopērto ar dzīvības spēku (enerģiju), kas mīt pēc garās ziemas uzplaukušajā zariņā. Atceries, ka šāda "dzīvības rikste" ir arī egļu vai paegļu zars Ziemassvētkos (arī bērēs). Bet Lieldienās, pats kādu perot, neaizmirsti teikt: "Apaļš kā pūpols! Veselība iekšā, slimība ārā!"

Libiešiem Lieldienās ir bijusi ieraža dzīt putnus. Lielos putnus, patiesībā ar to domājot laumas, raganas un citu ļaunumu, gāja dzīt Lieldienu rītā pirms saules. To darīja, no kalna lejā sviežot iepriekš izgatavotas, dažkārt izrakstītas šautras (bultas), turklāt kliezot: "Tiš mežā, prom mežā, no mājām ārā!"

Putnu dzenamo dziesmu atradīsi pie pārējām Lieldienu dziesmām. Agrāk ticēja, ka mazie putni nes svētību, un tos atšķirībā no lielajiem nevis dzina prom, bet sauca mājās.

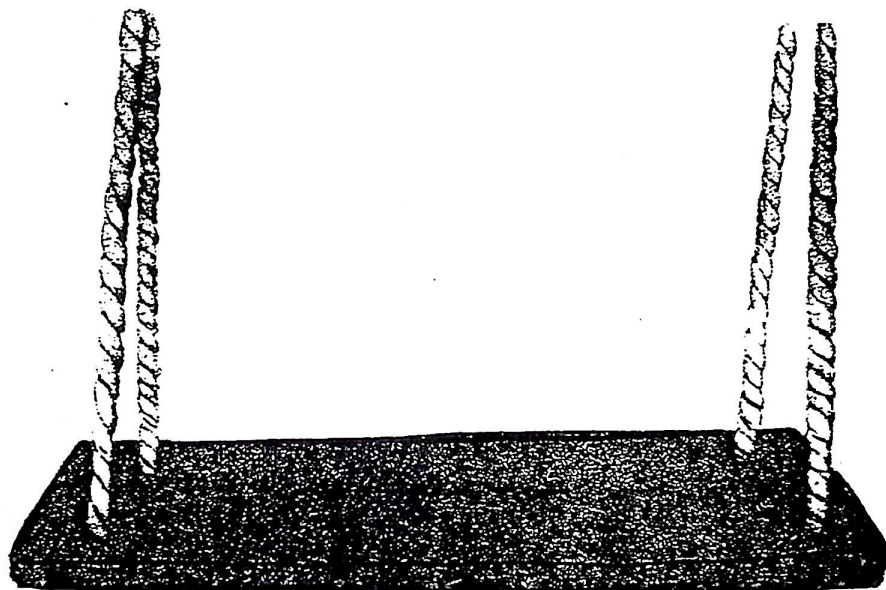
Tuvu pie Pavasara saulgriežiem, 25. martā, svinama Pavasara jeb Kāpostu Māras diena. Daudzas ieražas šajās dienās līdzīgas. Par Māru rakstījuši daudzi zinātnieki un dzejnieki, un viedokļi ir dažādi. Laikam jau Māra ir jāsajūt, lai par viņu ko varētu teikt.

Māras ziņā ir viss, kas rodas un zūd. Māra visur ir klāt. Pavasarī pie dzīvības modināšanas, rudenī pie dzīvības ņemšanas, bet vasaras pilnbriedā viņa rāda savu auglīgo dabu, viņa rada maizi. Dieva ziņā ir cilvēka gars, un Dieva krusts ir bezgalīgs – to var vilkt, cik gribi, tas nebeidzas

krusts ir galīgs, proti, tam ir gals šepat uz zemes, vismaz vienai dzīvei. Māra dzīvību dod, ņem un atkal dod. Arī uz maizes pirms krāsni laišanas vilka šādu krustu. Starp daudzajiem ķīlu izpirkšanas veidiem (latviešu folklorā) ir arī tāds ļoti interesants uzdevums: atnest gadu vecu bērnu! Tad jāatnes (rudzu) maizes šķēle.

Bet, pirms maizi ēda, dziedāja dziesmu. Arī pēc goda mielasta visi pateicās dziedot, to derētu atcerēties!

šūpoles

J A N I

J Ā Ņ I

Vēl nesen Jāņu uguns kuri dega ne tikai katrā Latvijas pakalnā, bet visā Eiropā, tuvos un tālos kaimiņos. Visi cilvēki šo gada isāko nakti pavadīja neguļot. daudzajos rituālos sevi ar dabu un Dievu savienojot.

Jāņu nakti pie cilvēkiem atnāk Dieva dēls Jānis. Tas ir brīdis, kad saplūst teiksmainā pasaule ar cilvēku pasauli. Ne katrs to piedzīvo. Šāds brīdis ir jānopelna.

Jāņa atnākšanai jāgatavojas. Tu redzi, kā dabā tas notiek. Saule kāpj augstāko kāpienu Debesu kalnā, viss, kas vien spēj, uzzied, atveras un gaida.

Cilvēks nevar gaidīt kā puķe. Cilvēks šo svēto mirkli gaida gatavodamies. Gatavoties nozīmē darīt darbu.

Līdz Jāņiem jāpabeidz lauku darbi, jāizravē dārzi, jāiztīra sēta, laidars, istabas, jāizvelē un jāizbalina drēbes. Jānoperas pirti. Cilvēkam jābūt tīram gan iekšēji, gan ārēji. Kur tad vēl siers, apaļš un dzeltens kā saulīte, alus un citu cienastu gādāšana.

Diena pirms Jāņiem saukta par Zāļu dienu. Tad lielākā vēriba un pūles jāveltī zāļu vākšanai. Senāk nebija aptieku, kur nopirkt zāles. Bez daudzām baltajām ripiņām arī šodien cilvēki lieliski varētu iztikt, ja pazītu tās zāles, ko pati Daba sagatavojusi dažādu kaišu ārstēšanai. Zāļu vakarā plūktajām zālītēm piemīt vislielākais dziedinošais spēks. "Īstās" jāņuzāles, kuras pin vainagos, ar kurām pušķo istabu, pagalmu, ir nārбуji jeb zilgalvītes, sarkanais āboliņš, buldurjānis un vibotne, asinszāle un madara, paparde un noteikti – pilādža zars. Jāņu zāles nodrošina veselību, izdošanos un svētību. Jāņu vainags Jāņu naktī atvairā tumsas spēkus.

Jāni nedrīkst satikt ar nepadarītu darbu, nomāktu prātu un sirdi. Jā tev skolas darbi šai laikā jau beigušies, tad ej palīgā mammai un tētim, lai arī viņi savus darbus pagūtu padarīt.

Ari dziesmas jāmacās savlaicīgi. No daudzajiem tūkstošiem dainu jāatlasa tās, kuras tev patīk vislabāk, kuras varēs izdziedāt, jāņuzāles lasot, vainagus pinot, Jāni un saimniekus sveicot, sētu un dārzu, kūti un laukus aplīgojot, sauli vakarā pavadot, uguni iekurot, raganas klāt nelaižot, no rīta rasu savācot un sauli sagaidot.

Ja tu dzīvo Latgalē, tad iespējams, ka tavā dzimtajā pusē Jāņu laikā piedzied "rūto" un "rūtoj", nevis "līgo" vai "leigū". Šī tradīcija, protams, jāturpina. Labi būtu, ja tu Jāņos varētu dziedāt savas puses melodijas.

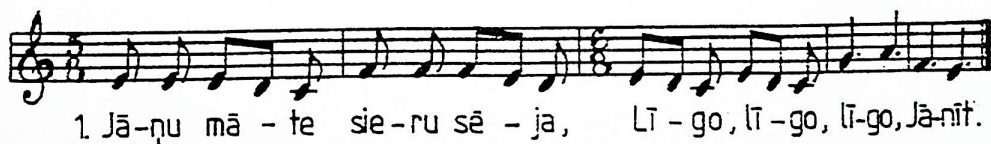
Atceries, ka ar Jāņu dziesmu melodijām jeb līgotnēm var izdziedāt ļoti daudzas dažādas četrindes, klausies, lai saskanētu. Līgo!

LĪGO DZIESMAS...

1. Vi - si zie - di no - zie - dēj' - ši , Lī - go ,
lī - go , Pa - par - dī - te ne - zie - dēj' - si , Lī - go .

2. Tā ziedēja Jāņu nakti.
Sudrabiņa ziediņiem.

1. Jā - ņu mā - te sie - ru sē - ja , Lī - go , lī - go , lī - go , Jā - nī .

2. Deviņiem stūrišiem:
3. Šim stūrītis, tam stūrītis.
4. Jānim siera viducītis.